Массе а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

Контрольный экземпляр

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз • ШИНАРА, 8 НОЯБРЬ, 1983 ШУ. • № 134 (6856). • Мах 3 кап.

СЕЛХАН НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША, БЕРРИГАЧА СОВЕТСКИ НАХА САННА ДЕЗДИР СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 66 ШУ ДИЗАР!

ЦО ДОГ ТЕШАДЕШ ЦӀАЬКХА А ХЬАХЬЕКХАР СОВЕТСКИ НАХ КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕНА ГОНАХЬА ЧӀОАГГА КХОТАБЕННА ХИЛАР, ЦУН ЧУРА А АРАХЬАРА А ПОЛИТИКА КЪОАБАЛЪЕШ ХИЛАР.

ОКТЯБРА КОТАЛОНИЙ БОЛАР

ЦӀеча майдан тӀа хинна эскара паради къахьегамхой демонстрации

7 ноябре Москверча ЦӀеча майдан тӀа байракхий ала баьлар, Кремла къаьна пенаш лепа а деш. ЦӀей дездеш я, Октябра дезача деной юкъмоттиг хиша дӀаэтта, мехка керттера майда.

ГУМ-а тӀа йоалл машара декрета — къонача Советий республика хьалхарча законодательни актана кулг яздьча В. И. Ленина, Октябра баьчча сурт тӀа дола цӀе байракх.

Советски халкъо хьабева къовсама а коталоний а сийлен никъ белгалбеш я «1917—1983» яха цифраш. Цуна уллуя — хоза кийчъьна панно тӀа ба: «Дерригаӏдал Советашта!» яха йоазув тӀадола байракх йоаржаль латта революце бӀухой. Лепаш да «Даьнъала хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 66 шу дизар!», «Сийле хийла адамлен исторе керда зама — социализми коммунизми котъяргйола зама хьайиллача Сийлахь-боккхача Октябра!» яха лозунгаш.

Коммунизм хьалхъяра декхараш чакхдаха советски наха низ тел ленински хьехамо, шоай дерриге а гӀулакхаши уйла-нигата хьамсарча партена дув3 цар. «Даьнъала хийла Советски Союза Коммунистически парти! Партен халкъен цхьоагӀо, сийлахь-йоккхача Ленина васкеташта тешаме хилар — вай ерригача коталоний тешам!» — йоах цхьан транспаранто.

ЦӀеча майдан тӀа къаьгга хьагу Октябра цӀей — вай берригача мехка, советски халкъий вошарий дезала цӀей хилар. Кремлевски кхалкхаш йолча пена тӀа — СССР герб, ерригача союзни республикай гербаш. Пхийтта флагштока тӀа агӀа цар пачхьалкхений байракхаш.

Хьаьший трибунаш тӀа — коммунистически партен Октябрьски революцей ветеранаш, граждански Сийлахь-боккхача Даймехкен тӀемий турпалаш, промышленни а юртбоахама а производстве хьалхалаттараш, Ӏилман культуран деятелаш, космонавташ, доазол дехьара дукха а хьаьший, СССР-е акредитованаль бола дипломатически представительствашта керте латтараш.

ЧӀоагӀа, дӀаьхдаь тӀоараш летташ боабаь тӀамц москвичаш а столица хьаьшаша а Коммунистически партен Советски пачхьалкхени кулгалхой. Центральни трибуна тӀа хьалтӀабоел новкъостий **Ю. В. Андропов, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, К. У. Черненко, В. И. Воротников, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.** Укхаза ба цӀи хеза советски военачальникаш.

Дек Спасски гӀала тӀара куранташ. Итт сахьат даьннад. КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра, Советски Союза Маршала **Д. Ф. Устинова** хьаэц парада командующе эскара инарала П. Г. Лушева луш дола рапорт, чакхбоал уж параде дакъа лоацача бӀухой цӀей даькъала дувцаш. Царна жоп лу кхозза «Ура!», аьле. Эскарага хьожаш чакх а ваьнна Д. Ф. Устинов мавзолея трибуна тӀа хьалтӀа а ваьле къамаьл ду.

Майдан тӀа чӀоагӀа дек «Ура!». Артиллерийски салют лу. ЦӀеча майдан тӀа ек Советски Союза Пачхьалкхен Гимн.

ЦӀеча майдан тӀа боал фатанчаши зурманчаши — Московска тӀема-музыкальни училище деша багӀараш. ТрадицегӀа цар хьеел бӀун парад. Къонача музыканташта тӀехьа нийсача мугӀарех Ӏочакхйоал тӀема академей вӀашагӀтеха батальонаш.

Мавзолея хьалхашка — М. В. Фрунзе цӀерагӀча тӀеме академе ладувгӀараш. Цхьа бутт баьлча лакхарча тӀема-дешара цу заведене деззерга шийн 65 шу дизар. Академи хьаьлйа 1918 шера 8 декабре В. И. Ленина инициативагӀен цо ше дакъа лоацаш. Из чакхъьнккхай эзараш болча эскараша, вукхача гӀорбаьннача полководцаша, царна юкъе ба И. Х. Баграмян, С. М. Буденный, Г. К. Жуков, И. С. Конев, Р. Я. Малиновский, С. К. Тимошенко, В. И. Чуйков.

Мавзолея герга кхоач В. И. Ленина цӀерагӀча тӀема-политически академе дешараш — цӀеча комиссарий къона тӀехье. Царна юкъе ва капитан С. Н. Пегарьков. Шийн воккхагӀволча шин вошас санна, цо а чакхъьнккхай инженерни бӀун а бувзама бӀун а Донецки лакхера тӀема-политически училище. ХӀанз уж кхоникхе а шоай дас. Сийлахь-боккхача Даймехкя тӀема доаньоликхочо, чакхъьнккхача В. И. Ленина цӀерагӀча академе деша вагӀаш ва. Даьхенна, партена, правительствана чӀоагӀа тешаме болаш бахка из боегӀаре накъабаьхкаб политболхлой Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 66 шу дизара.

ПоагӀаш я Ф. Э. Дзержинске цӀерагӀа тӀема академи, Советски Союза маршала Р. Я. Малиновске цӀерагӀча бронетанкови бӀун тӀема академи, мехка къаьнагӀйолча тӀема дешара заведене — В. В. Куйбышева цӀерагӀча тӀема-инженерни академе паради расчет.

Майдан тӀа гӀолла чакхбоал Советски Союза маршала С. К. Тимошенко цӀерагӀча химически лоралра академе, Ю. А. Гагарина цӀерагӀча тӀема фегарча академе, профессора Н. Е. Жуковске цӀерагӀча тӀема-фегарча инженерни академе деша багӀараш.

АрегӀанарча колонна тӀа шерш кӀай-сийна бос бола цӀе седкъий латта байракх. БоагӀаш ба С. М. Кирова цӀерагӀча тӀема-форда лакхерча Каспийски училища курсанташ — хургболча флота эскараш. Мичахьа гӀулакх де дезаш хуле а цар сийленца кхочашдергда шоай тӀема декхар.

Майдан тӀа — парашютисташ-десантникаш. Царна тӀехьа гучабоал Моссовета цӀерагӀча СССР КГБ Москверча пограничий лакхерча командни училища курсанташ, форда пехотинцаш, Ф. Э. Дзержинске цӀерагӀча чурча бӀун дивизе бӀухой.

Чакхйоал суворовцийн нахимовцийн колоннаш. Укх шера суворовски училищашца деаду шоаш хьахинна 40 шу дизар. Цу юкъа уж чакхъьнккхай эзараш болчар. Суворовцаш хинна дукхахбараш хӀанз инаралаш, политболхлой, тӀема академешка а училищашка а хьехаш ба. Колонна чакхйоаллаш хьабоагӀа РСФСР Лакхехьарча Совета цӀерагӀча Москверча общевойсковой командни лакхерча училища курсанташ — сий долча кремлевски курсантий къона тӀехье.

Майдан тӀа хоз двигателий тата. Гучайоал М. И. Калинина цӀерагӀча гвардейски мотострелкови Таманский дивизе тӀема машинаш. Тамацашта тӀехьа ба фегара-десантни бӀу, танкисташ, артиллеристаш, ПВО зенитно-ракетни подразделенеш. ТӀема техника колонна чакхйоалаш йоагӀа тактически оперативно-тактически ракетий расчеташ. Из герз — эскара а флота а тӀема низ лард.

Мавзолеана хьалхашка латт вӀашагӀтехача тӀема оркестра мугӀараш. ЦӀеча майдан тӀа чакхъьннай III-гӀа тӀема парад. Цо дог тешадеш дьахьенхар советски Геразашцарча Нізэй ІадьматЕ йоккха чӀоагӀал, моллагӀа агрессор чехка юхатоха нийча ше хилар.

Къахьегамхой демонстраци хьаелл хоза кийчъьнча автомашиний колонна. Хьалхарча машена тӀа да Владимир Ильич Ленина портрет. Терхам тӀаоа «Сийле хийла Сийлахь-боккхача Октябра» яхача тӀахьехамо. Кховзткъе ялх шу хьалха дукха къамаш дахача Росси вахаре оалангара хувцамаш хиннад, хьаьнг эггара хьалха шийн кхела да хинна дӀаэттад. Дерригача дунен керда зама дӀайолаенай. Социализма барттайна дезале вӀашагӀтехах бӀаьнел дукхагӀдола вай мехкара къамаши народносташи. Вай общества низ бухбула хьаст — йохаргйоацаш интернациональни цхьоагӀо Советски Союза халкъий доттагӀали.

Советски нах бахаш а къахьегаш а ба парте XXVI съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенегӀа хьадоалача беркатах пайда а эцаш, хьинареча къахьегамца Даьхен экономически оборонни низ чӀоагӀ а беш. Из иха тӀа а дикагӀа туш хилар берригача мехка хьинареча къахьегама цӀей а хинна дӀаэттача, 15 октябре хиннача коммунистически субботника.

ЦӀеча транспаранта тӀа да «КПСС ЦК ноябрьски а июньски а Пленумий решенеш — москвичий а берригача советски халкъа а гӀулакхий программа» яха лозунг. Цунца ба Украина шахтерий а Тюмена мехкдаьттахой а, Урала, Белорусе машинашъерий, СибарегӀен энергетикий а Башкире химикий а — социалистически Даьхен берригача болхлой лоӀам а къахьегама хьинар а.

Дерригача дунен тӀа доккха сий ду Советски Союза машар безаш йолча ленински арахьарча политика. Новкъоста Ю. В. Андропова Заявленеш, цо «Правда» яхача газета денна хоттамаш дет тӀара, цхьанне санна кьобалдир советски наха, дунен прогрессивни общественноста. Царна — кӀоаргӀа хьаькъал а чӀоагӀал а, реализм а дунен кхелах бола боккха бехктокхам а.

Зизаш бе доахка пионераш хьалтӀабовл Мавзолея центральни трибуна тӀа. Коммунистически парте а Советски пачхьалкхен а кулгалхошта цӀе гӀоазикаши цӀе банташи дӀалу цар.

Къахьегама коллективаш викалаш хьалйизай мехка керттера майда.

Октябрьски района колонна хьалхе лелае бокъо енай Серго Орджоникидзе цӀерагӀча станокаш еча заводан болхлошта инженерашта. Демонстрантий бе доахкача сурташа дагадохийт Андропов Юрий Владимировича коллективаца хинна вӀашагӀкхетар. Цу дицлургдоацача дийнахьа болхлоша дош деннад дисциплина а порядок а чӀоагӀъе, цун котагӀа производство дӀахо а дегӀайоалаега Ӏалашде. Берригача мехко хьаллаьца болам дӀаболабаьраша сийленца кхочашду шоаш денна доош.

Цу болама дӀахо а низ белар къахьегама коллективех долча Закона а КПСС ЦК, СССР Министрий Совета а ВЦСПС а къахьегама социалистически дисциплина тоаяра боах чӀоагӀбарах болча сопамо а.

Майдан тӀа хоз вай общества ветеранех дола дӀайха дешаш. Цар Ӏоалий коммунизм хьалъяра ше санна кхы йоаца опыт. Царга кхаьчай хала а сунна сухьана сий дола а исторически мисси — социалистически революци хьаяр, чурча а арахьарча а мостагӀех Советий къона республика лорайр, керда общества лард йоалар. Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа котало яйхар, халкъа боахам юхаметтаоттабар, эрей даьда лаьтташ нарадерладар, космосе бода никъ хьабеллар.

Цар толамий керда тешал, общественно-политически вахаре лоархӀаме событи хинна дӀаэттар новкъоста Ю. В. Андропова, Центральни Комитета секретарий парте ветеранашца КПСС ЦК хинна вӀашагӀкхетар. Цо кӀоаргга хьагойтар коммунистически идеалаш мах баь вартгӀоацаш йолга, КПСС йоза никъ нийса бола.

Октябра дола къахьегама рапорташ тӀадола транспаранташ да хӀара колонне. Метрополитена керда Серпуховски радиусе балхаш чакхдаьхар метростроевцашта деза цӀей хьатӀакхоачача денош. «Хроматрон» яхача заводе керда кинескопаш арахецца йолайир, хӀаьта нака тӀагӀолла йода кӀай бесарча теплохода макет — судоремонтни судостроительни завода болхлой рапорт. ЦӀей дезде кийчлуча денношка хи тӀа хийцача керда серре керттерча кема макет я из. Из яьяр — В. Г. Выкова кулгаллду сборщикий бригада.

Эзараш болча москвичаша Октябра цӀей белгалдоахаш кердача массадолча хӀамница Ӏалашъьяча квартираш. Дукха я керда къалтьяь заводаш. Социалистически промышленность дӀайоалаль предприятеш шоллагӀа къоллуш латт.

Иштта керда Черемушки оалача моттиге болх бе йолаенай Даймехка станкостроене керттера флагман — «Красный пролетарий» яха [illegible].

Реконструкци ярах оалангара хувцаденнад укх шера ше Ӏойилла бӀаь шу дизара юбилей деззача цӀи хезача столични предприятех вай йолча «Серп и Молот» яхача завода сибат. ЦӀей хьатӀакхоачача деношка тӀехдика продукци арахецара даьгье доккхий толамаш карагӀдувларах, технико-экономически хьокхамаш лакха хилярах завода коллективана енай Октябрьски Революце орден.

Сийлахь-боккхача Октябра металлургаша денна совгӀат да, чӀоагӀагӀа легированни металл хьаду ше яр санна кхы йолча сортопрокатни цех.

Москвичий оамал а хинна дӀаэттад цӀейш деззача денош хьаьший тӀамйбар — Подмосковьера юртбоахама хьалхалаттача коллективаша бахкийтараш. Массаза санна тахан а трибунаш тӀа ба цар викалаш.

Дукхаеха хана, доадаргхоеца дӀоттагӀал долча областа къахьегамхоштен москвичаштен юкъера дар. Юртбоахама объекташ хьатъечаа, царна механизаци еча, культураш чуэцача шоаш кхо ца беш новкъостал горожанаша дара дола тешал да тахан Подмосковьерча къахьегамхоша даькха доккхий толамаш. Юртбоахама болхлоша кхоачашдьай дулх, шура, на бола ялат, кхыйола продукташ пачхьалкхенга йохкара кхаь шера план.

Вож продукци — халкъа оаца товараш дукхагӀа а дикагӀа а ара минита кец гой таш я столице йӀгача индустре къахьегамхоша яхаш йола транспаранташ. Колонне боагӀараш юкъе ба «Заря» яхача кога гӀирс беча производствени объединене викалаш. Цу коллективо ше хьалхагӀа тӀаийца хиннача социалистически декхарашка цӀаьхха хьаэна а хьежа керда кхы а лаккагӀа дараш тӀаийцад. Производство хьалхалаттараш дӀадолладаьр, тӀехдика товараш арахецара могадеш къоабал даьд КПСС ЦК. Пятилетка йисте яллалехьа лакхара динал йола воркӀ бӀаьнел совгӀа кердача моделех бола кога гӀирс арахеца доша деннад объединене коллективо.

— Керда техника, Ӏилмана карагӀдаьннараш балха юкъедоалахарца, бийдал, материалаш кхом беш дӀаахийтарца гу тхона толамта бода никъ, — аьлар ТАСС-а корреспондентаца къамаьл деш предприяте хьалхалаттача производственникас В. И. Бондаренкос. — Тхоай доша саха кхоачашдергда, арахецача продукце кхаь даькъах цу дакъа яр пачхьалкхен дилала Здан тӀалаттааш хургъя.

Советски художественни культура дегӀаяр къаьха вахарца айхха бувзам болаш да. Октябрьски шерентаьга юкъе бовзаш бола яздархой, кино а театра а мастераш огӀув огӀох а теха шоай произведеней турпалашца цхьана боагӀаш хилар хала доагӀаш хӀама да.

Демонстрантий колоннаш кийчъеш шерра хьагойташ я космос карагӀдаярах йола тема.

Тахан а, вай Сийлахь-доккха цӀей деззача дийнахьа, космически орбита тӀа къахьегаш ба Ляхов Владимир Александров Александрич. Дукха ха йоацаш цар хьайиллача космосе шоаш санна кхы доаца монтажно-сборочни балхаш чакхдаьхар.

Майда тӀа боал кагирхой. Советий мехка къонах я гӀа боахар, революционни, тӀема къахьегама ветераний тӀехье. Столични дуккий студентий колоннаш йоагӀа.

Дукха ха йоацаш ше хьакхелла 65 шу дизар хелдаь ленински комсомол — коммунистически парте денале резерва тешаме гӀончен, коммунизм хьаьтъеча хьалхалатта отряд. ХӀана цун мугӀарашка ба 42 миллион кагий нах и мехкарийв. 135 лоархӀаме йолча пятилетка ударни гӀишлошта шефство лелаю комсомоло.

Советски халкъ теш социалистически Даьхен кхоанена. Советски халкъ теш ерригача планете сийрдача кхоаненах, хӀана аьлча из я машара гӀулакх тешаме лорадер. Из я дунен халкъашта юкъера кхокхам дӀабаккхара денал долаш а ынаре а къовсам лоаттабер, ядерни туркаI ца хилийтара тӀехьа къовсам лоаттабер. Тахан адамлена ЦӀеча майдан тӀара цӀаькха а хезар 272 миллион болча советски наьха оаз: «Дуненна — машар!».

ЦӀеча майдан тӀара репортаж яьй ТАСС корреспонденташа

А. БЕЛИКОВА, М. БОРОДЫНЯС, В. ДЖАЛАГОНИЯС, О. МОСКОВСКЕ, С. МУТОВКИНА, А. СИВЦОВА.

Дика бувзамаш, бокъонца дола доттагӀал хоттаденнад Венгре халкъа республикерча Комаромски областая Нохч-ГӀалгӀайченнен юкъе. ХӀаьта уж бувзамаш шерлуш, чӀоагӀлуш да шерагара-шерага. ДӀа-юха хьоашалгӀа яхе хула делегацеш, аьк балха опыт, вай республикерча цхьайолча предприятей коллективаш яхь лелаеш я Комаромски областа предприятей коллективашца.

ХӀаьта укх деношка вайцига хьоашалгӀа ена я Венгрера цигь делегаци. Царех цаӀ я Татабанья яхача города горсовета болхлой делегаци. ХӀаьта цуна керте латт горсовета секретарь, доктор Ласло Хлодик, делегаце членаш:

ВЕНГРЕРА ХЬАЬШИЙ

Татабанерча кӀор боаккхача предприяте экономически цеха заведующи, горсовета исполкома член Ласло Киш, цу городерча экономически техникума директор Вилмош Шювегеш. Хьаьшашта духьалбаха хилар халкъа депутатий Грозненски горсовета исполкома председатель В. М. Шамардин, горисполкома председатела хьалхара заместитель А. А. Турпаев.

Цул совгӀа, Грозне ена я Комаромски областера 33 сагах латташ йола кагирхой туристий группа.

Кагирхой группана юкъе ба тайп-тайпара балхаш дел бола нах: болхлой, хьехархой, спортсменаш, кхыбараш. ХӀаьта группа кулгалхочо Татабанья яхача города комсомола горкома секретара Йожеф Фанла аьлар:

— Тхона къаьстта дика хетт тхоаш Нохч-ГӀалгӀайче кхаьча, цкъа-дале, тхоах хӀаравар эггара хьалха воагӀа шун республике, хӀаьта шоллагӀа-даде, тхо кхаьчад укхаза берригача советски мехко Сийлахь-боккхача Октябра 66 шу дизара цӀей деззача хана.

Вай республике доаккхача массехк дийнахьа хьаьший тайп-тайпарча къахьегама коллективашка хургба, студенташца вӀашагӀкхетаргба, музейшка, Грознерча хозача моттигашка гӀоргба.

Десятиборьех шоай мехка кхозза чемпион волча Йожеф Хоффера аьлар:

— Тхона хӀанзале хайнад республикански краеведчески музее Комаромски областех Нохч-ГӀалгӀай республикан доттагӀала хеталь выставка хьайийллалга. Грозне тха города цӀи лелаеш йола «Татабанья» яха кафе йолга. Цо кхы а дукхагӀа хьахьокх юкъера доттагӀал мерза хилар.

С. АРЧАКОВ.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ЙОККХА КОТАЛО

Нохч-ГӀалгӀай АССР-а елор РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела цӀе байракх

Укх деношка КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома заседаней зале хилар 1983 шера кийс бетта хьайбай продукци яккхаран кийчъяраш леладьча Ерригроссийски социалистически яхье доккхийча хьокхамашка кхачарах котъяьннарг а лаьрхӀа Нохч-ГӀалгӀай автономни республикана тьожаьь РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела ЦӀе байракх хьалхара хезаьнна республика толашагӀа болча хьайбаш леладерий торжественни собрани. Цига дакъа лоадаш бар партийни, советски организацей викалаш, боахамий кулгалхой.

Собрани хьайиллар КПСС ЦК члена, КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара нов. **А. В. Власова.**

Цо доша лу РСФСР дулхен шурен промышленность министра заместителя **Н. Д. Абрамовна.** Республика къахьегамхой дег тӀера даькъала а беш, РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела ЦӀе байракх дӀаелар цо Нохч-ГӀалгӀайчен викалашта.

ДӀахо цо дувц республика хьайбаш лелачерча кхаь кварталах карагӀдаьнначох. Даьхенна дулх дӀадахара кийс бетта план — 103, шура — 102, фуаш дӀадахара 113 процент кхоачашйир. Дика хӀама да укх шера кхаь квартала дӀасина хьайбай продукци совхха цу юкъа хиннача дукхагӀа хилар.

Цу толамашка кхача йиш хилийтар эггара хьалха хӀара кхоабача Ӏаттагара итт бетта 4350 килограмм шура йиккха Шелковской района Ленина цӀерагӀча колхоза доярка Л. А. Ибрагимова, ше доал леча 150 доахах хӀаранегара 3550 килограмм шура йиккха «Путь к коммунизму» колхоза скотник И. В. Евсеев, хӀара [illegible] дийнахьа [illegible] 805 грамм дулх тӀахеттийтар [illegible] «Гвардейский» совхоза скотник Х. Насуханов, [illegible] 163 [illegible] Наурски района Ленина цӀерагӀча колхоза [illegible] Э. Хамидов санна бола къахьегамхоша [illegible].

Къамаьл дир КПСС ЦК члена, КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.**

Собране дакъа лоацачар, республика берригача къахьегамхой цӀерагӀа дег тӀера баркал оал цо укх шера [illegible] социалистически декхараш кхоачашдеча Нохч-ГӀалгӀайчено юкъа дихьачун КПСС ЦК-ас, РСФСР Министрий Совето, ВЦСПС нитта бокхха мах барах.

Нохч-ГӀалгӀайчена карагӀа мел даьннар республика материальни духовни потенциалаш дегӀайоалара партен правительствал хаддаза йоакхо ярах, ленински къаман политика котьялларах, партенца советски халкъаи юкъера хадаргбоацача бартах хьахиний да.

Партен правительствара еча [illegible] жоп а луш парте XXVI съезда, КПСС ЦК майски, ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш кхоачашдеча [illegible].

[illegible]

ни, Новай-Юртовски, Веденски, Сунженски районий хьайбаш леладераша, «Атагинский», «Гвардейский», «Самашкинский» совхозий, Веденски района Орджоникидзе цӀерагӀча, Сунженски района XX партсъезда цӀерагӀча колхозий, «Ачхой-Мартановская» яхача коа тӀара оалхазараш лелдеча фабрина, кхычар коллективаша.

ТӀадилла гӀулакх чакхдаккхарах [illegible]

[illegible]

бетта 2400 хурск хьалкхейир оаха, шера задане совгӀа царна 5 центнер дукхагӀа дулх тӀа а кхетийташ. Дика нийчо яьй тха хьайбаш леладераша хьакхарч Ӏангара яхара. Цу гӀулакхо вӀаштӀехьдоанйтаргда тӀадоагӀача шера а планех дика лоархӀабеш къахьета, аьлар цо.

Къамаьл даьча Надтеречни райисполкома председатела М. С. Тазиева белгалдаькхар, хьайбаш Ӏангара дахара республикански яьа инициатораш бола района къахьегамхой шоай деша дай болаш хьабоагӀаьга.

Цу гӀулакхо карагӀдоалийтаргда хьайбай боахам дегӀабоалабе йиш хулийтача торонех дукхагӀа пайда эца.

Дика хьокхамаш гойташ [illegible]

[illegible]

Новкъостага СОЛОМЕНЦЕВ Михаил Сергеевичага

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР министрий Совето чӀоагӀа даькъала вувц Хьо. Коммунистически партен Советски пачхьалкхени цӀи хеза вола деятель. Хьа кховаткъе итт шу дузача дийнахьа.

Тхона лов Хьо, Михаил Сергеевич, могаш маьрша хилар, дукхача шерашка вахар, советски халкъа вахар тоадар духьа, вай мехка коммунизм котъяккхар духьа дӀахо Ӏа беркате болх бар.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ	СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ	СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

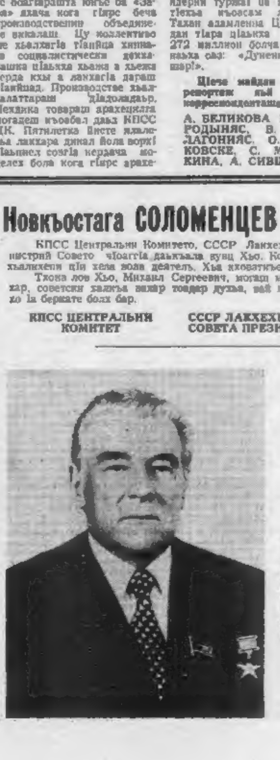

Социалистически Къахьегама Турпала КПСС ЦК-арча партийни тӀахьожама Комитета председатела М. С. Соломенцевна Ленина ордена «Мареа ЖӀовн» яха шоллагӀа Доша медали ялар доала

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Коммунистически партенен Советски пачхьалкхенен хьалхашка доккхий гӀуллакхаш карагӀдулахарахь вахьа дийнахьа [illegible] итт шу дизара дувзаденнехь КПСС ЦК Политбюро членана кандидата, КПСС ЦК-арча партийни тӀахьожама Комитета председателе Социалистически Къахьегама Турпала нов. Соломенцев Михаил Сергеевича лойла Ленина ордена «Мареа ЖӀовн» яха шоллагӀа Доша медаль.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Ю. АНДРОПОВ.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.**

Москва, Кремль.
1983 шу, 5 ноябрь.

ОКТЯБРА ИДЕЯЙ А ГIУЛАКХА А СИЙЛАХЬ-БОККХА ВАХАРА НИЗ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 66 шу дизара хетаь 1983 шера 5 ноябре съездий Кремлевски Двореце хиннача торжественни заседане новкъоста Г. В. Романова яь доклад

Новкъостий!

Адамлен исторе котало йоаккхаш эггара хьалхара пролетарски революци хиннача диццлургдоацача денош-кара денэ кховзткъеи ялх шу дьяннад. Из Россе хилар, бакъда, ерригача континенташ тIара дукха миллионаш бола къахьегамхой хьоабир цо, эксплуататоршца лоаттабеча къовсама мах баь вартвоаца опыт яIаьхегIа йир, овлаш тIара социальни проблемаш къоастаяра образец елар дуненна. Кердача, социалистически цивилизацена лард еллар цо. «Аврора» тIара льиначa йоккхача топо, В. И. Ленина дешашца аьлча, «сийлахь-боккха исторе эггара халагIа бола никъ — капитализмагара социализмага довлар» дIадоладарах хоам бир цо. ХIаьта из юхасоцаде низ дIакхоачаргболаш вац цхьаккха!

ТIахьожам боацаш дунен арене доал дара торо кхы вIалла хургйоацаш дIайоаккхаш, империализма позицеш наьха санна мел а еш, Октябрь котбаларо овлаш тIара хийцар дунеи халкъашта юкъерча гIулакхий ерригa система. Империализмо шийца дахьача эггара унзарегIа долча хIамакна — тIема духьалара, милитаризманеи политически реакценеи духьалара къовсам шерра боаржабара юхь дIайолайир Октябро. ХIаьта тахан духхьал реальни социализм, коммунистически болам ба хIара сага эггара йоккхагIа йола маьхале, — вахара йола цун бокъо, — лораер.

Октябрьски революцегара хьадоагIа дуне кIоарга социальни эргадаккхар, из тIа-тIа шерлуш а латт. ХIаьта из да, новкъостий, вай революцецара лоархIаме мел дар, керттера мел дар тахаленна а кхоаненна а гIулакх деш долга. Сийлахь-боккхача Октябра идеяш, урокаш, карагIдаьнараш дерригдунен-исторически актуальни долаш дус. Уж да революционни уйлаш ганз, социализм, машар, къахьегама наьха торонна а кхаза а тIехьарча къовсамхой революционни гIулакха низ бола стимул.

Вайна хов, воаш ниийсача, ленински наькъагIа доагIилга. Цхьабакъда, воай опытах, доттагIий опытах вайна миштта дика хов эггара хьалха боагIарий никъ атта боацилга, хIама ца лохаш а къовсам бовцаш а керда вахар чIоагI ца лулга. Из тахан бакъда. ХIаьта бIаьза ниийсагIа да 1917 шера из дилла дIаболабеннача революционерий ноахалга диллача. Халонаша уж мел йоккхий хиларах, гIайгIане бигацар уж, шек бахацар, тIехьашка бахацар. Цар хьакхоллар хIама дара сийлахь-доккха хьинар. Ленина ма аллара, «болата хьисапе дерригa низаш оарцагIдоахар, царех кхоллама балха тIа пайда эцара». Октябра гIулакхо дIа ма деххара массаза хилара коммунисташа тIа гIерттa Iомае еза цар новкъосталиа большевистски парте, болхлой класса, хIаьта царна тIехьа лаьттача наха дукхачарна хила йиш яц, де йиш яц, аьнна хеташ дола гIулакх даьчар санналиш.

Шоаш идейни баьдолчох дог тийша хиларо а боарам боацаш халкъа гIулакх даро а, денал долаш а уж мел бирса хиларах моллагIча тохкамех лоарзагIа ца боалаш де лерхIачунга дIакхача могаш а хиларо кхотаду коммунистий мугIараш. ХIаьта парте низ геттара беб цуи политика хоадам боллаш йолча ситуацена цIенхаштта Iилман марксистско-ленински анализа, дукхача декхараштa юкъе керттера, овлаш тIара дараш хьакъоастаде, царна шийн гIулакхаш а лоIам а тIабеpзабе ховш хиларах.

ГIулакх алхха цу тайпара къестадеш яр социализм хьалъяра гениальни ленински план. Цу тайпарча хIамо вай мехка дегIаена социализм хьакхоллилга Iалашдир. Советски общества дIахо прогресс яра магистральни лостамаш белгалдеча хана вай деношка а КПСС-о цу хIаманца хьалхле лелаю.

Коммунисташ, Советий мехка беррига къахьегамхой сийлахь-боккхача Ленина васкеташта тешаме хилар, массе а оагIорахьара техна, принципиальни йола парте курс мехка чу а дунен халкъашта юкъерча арене а лелаяр, КПСС Центральни Комитето, КПСС ЦК Генеральни секретарь Юрий Владимирович Андропов керте латтача цуи Политбюрос кIаьд ца луш беш бола болх — из я шоаш бахьан долаш Октябрьски революци яь дола сийлахь-доккхача де лерхIашка кхачара вай керда торамаш доахаргхиларах йола тешшаме гаранти.

1. Октябра наькъагIа, социалистически хIама хьакхоллара наькагIа

Новкъостий! КПСС исторически опыт, социалистически хIама хьакхоллара ерригa практика — из я цу тIара Iочухьежача кхоачашдеча декхарий масштабаш а хьисап а вай общество дегIайоалара перспективаш вайна дикагIа бIаргагу, хIанзарча этапе политикана а экономикана а юкъера бувзам биззагIа кхетабу лакхале. Iаьдал даккхара а керда общественни строй чIоагIяра а болхлой классо лоаттабьеча къовсаме политически факторашта Iалашмате боккха лоархIам беш хиннаб Ленина. Цунца цхьана, Октябрь котбаьначул тIехьагIа цо кIаьд ца луш белгалдаьхад, вай коммунизма мах хоадабац цун экономически бух ца хилча яхаш. Ленина, большевикаша шаьра кхетадеш хиннад революце хьакхелла къахьегамхой кортамукъа социальни кхоллам производство эггара толашагIча тайпара вIашттIехьъяккхарца дийза ца дийзача, Iилманеи техниканеи керда карагIдаьнарех котгIортолга еш ца хилча, эггара лакхагIа йолча къахьегама овсарлеи га бода никъ хьа ца бийллача керда строй йизза котъярг ца хилар.

Цу тIа кхача атта хиннадац. ДIаяхача замах юхедиса технико-экономически тIехьадисар ше долга хойташ дар. Дикала кердача боарам тIа деха дезар общества хIамаш хьакхолла низаш, социализм хьалъяра а чIоагIъяра а керда хьакхолла езар дукха производственни а организационно-технически а предпосылкаш.

ХIаьта из декхар кхоачаш а дир. ЦIаккха ца хиннача лоаццача хана парте а халкъа а хьинарца, лоIамца, турпала къахьегамца кхоачашдир. Индустриализаци коллективизаци, къамаш даха йистош дегIайоалаяри культурни революци чакх а яьккха, из хилча мара керда общество чIоагIъяла, капитализмана хьалхашка шийн исторически совленаш дIагойта йиш йоаца материально-технически, социальни а духовни а база хьайир вай. Советски пачхьалкхел, производства средствашта общественни доалахьо хилар, моттигашкарча шеррача инициативаца тарду централизовани доал дар санна долча низ болча хIамаех котгIортолга еш яр парте новаторски стратеги. Болхлой класса политически сакхетамах, къахьегача ахархоцарча а хьалха латтача интеллигенцецарча а цуи союзах, мехка дерригача къамех а народностех а болча къахьегамхой кхоллам чIоагIа айбаларах котгIортолга йора цо. Тохкамех чакхъьннача социализм хьалъяра цу средствашца тахан а вайна тешшаме гIулакх ду.

Вай общественни строяна советски пачхьалкхеи экономически ларда чIоагIа йий хьожаш цIенхаштта тохкам бир Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шерашка. Дерригa адамле лоалла оттаде уйла хиннача чIоагIача а къизача а моастагIчунцара къовсам чакхбалар къоастадир сий долча ЦIеча Эскара бIухоша цIаккха йоваргIоаца сийле яьккхача тIема аренашка. Котало йоаккхача мах баь варгвоаца дакъа юкъедихьар тыла къахьегамхоша а. Алхха шийн вахара низ дIагойта ца Iеш, долча тайпара аьлча, ерригача Европас шийна болх баьча германски фашизма Iалашмате йоккхача тIема-промышленни машинацарча къовсаме ше толаш хилар а хьагойтар вай экономико.

Дагадехача бакъахьа да, тIом чакхбаьннача шерашка, США-с а НАТО гIоллаpча цар союзникаша а «шийла тIом» а герз Iоаделга а дIадоладаьча хана, мехка халкъа боахамо, Iилмо, техникo цIаьхха а шийн хьалда дош аьлар. дунеяна доал дара империализмана дагаьхна Iоадала уйлаш чакхъалийтанзар. ХIаьта хIанз, эггара реакционнегIа дола империалистически гIолараш, тIема совлеяккха, Советски Союза экономически мелъе гIертача хана вайна бIубенна хов цу де лерхIарех хIама хургдоацилга!

Гаьнна дIахьалхашкахьа гIа баьккхаб, новкъостий, вай экономика. ХIана-тIеман доход цхьа процент тIакхийтача 5 миллиард сом гаргга хул, тIом чакхбаьначул тIехьагIарча 1950 шера 500 миллион сом хиннача, вешта аьлча, цун реальни «дозал» 10-зза гаргга алсамдаьннад. Духхьал 1970 шера дена 1982 шерага кхачалца йолча юкъа керттера производственни фондаш 2,5-зза дукхагIа хинней, хIаьта 1960 шера дена — 6-зза гаргга.

Цунца цхьана, мехка хинна кIоарга хувцамаш алхха статистика меттаца, алхха дикала хьоккамашца дIадовзийта хала да, хIана аьлча бокъонца бола мах — из къахьегамхой вахара принципиально керда дикал, из капитализме хила йиш а яц. Къахьега гарантированни бокъо, дерригa чулоацаш йола социальни Iалашон система, мах боацаш массанега юкъера дешар дешийтилга а медицински гIулакх делга а, берала а наьнала а боккъонца дерригача халкъо йоахо яр ца хилча шоаш миштта бахаргбар а хац советски наха. Коллективизм а вошал а, нежарашха долча халкъий доттагIал, правствени унахцIена а кхоанарча денах бIубенна а хилар — вай общественна хьалхе дIакъоастае йиш йоаца белгалонаш.

Советски Союзо даьха толамаш шеко йоаццаш да. Бакъда, цар доаггIаш дола сий а деш, парте Центральни Комитето, ЦК Политбюрос ленински хьисапе цIенхаштта мах бу даьчун. Кердача строя социально-экономически низа хIанзара боарам Iилман ларда тIа белгал а боакхаш, хIанзалца карагIдаьначун лоархIам лохбелга, коммунизмен лакхерча фазана мокк гаргагIортар доккхагIа де гIортилга тIазаца парте. «Карл Маркса хьехам а СССР-е социализм хьалъяра цхьадола дешаш а» яхача балха тIа Юрий Владимирович Андропова белгалдоах: «Воаш мичахьа да дика кхетадеш хила деза вай. Хьалха довла гIертар — кхоачаш-дулургдоаца декхар уттаделга да; духхьал карагIдаьначун тIа юхасацар — воашиа долаш мел долчох пайда ца эцар да. Шийн ерригача торонаща а эпараща а реальни динамике вай общество гуш хилар-из да хIанз эшар».

КПСС XXVI съезда никъ чакх а боаккхаш, Iоаль опыт вIашагIтохаш, стратеги а тактика а вахарца ниисъеш парте творчески яIаьхегIа ю шийн теоретически арсенал, къоастабу политически никъ, программни де лерхIараш кхоачашдара наькъаш а хаңаш а белгалъю. Цу даьнъе принципиальни боккха лоархIам болаш я КПСС ЦК ноябрьскии (1982 шера) июньскии (1983 шера) Пленумий решенеш, новкъоста Ю. В. Андропова дь къамаьлаш. Цар тIа кIоаргга дешха а доашхаш белгалдаьд хIанз вай мехко дIайоланьча дегIаенача социализма исторически яIаьхача этапера парте а халкъа а гаргареx перспективни декхараш. Уж тайп-тайпара декхараш вIашагIтохареш, царех керттера чулоацам малагIа ба, бIарча хьанийца аьлча, из да — дегIаена социалистически общество боаррамагIа а массе оагIорахьара а эргайоахаш тоаяр, духхьал ниттта мара йиш яц довлаш-довлаш коммунизмага довла. Из ленински никъ дерригача халкъо хьаллоацаш ба. Цо тешал ду вай революце идеяштеи гIулакхан парти боарам боацаш тешаме хилара!

Октябра кховзткъеи ялхагIа шу белгалдоал дерригa общественно-политически вахар айдена хиларца. Из белгалдоал партийни, советски, боахама органий болх тоабаларца, кадрай бехктокхам лакхбаларца, организованноста, планови а къахьегама а дисциплина лакхагIа хиларца, дош а гIулакх а кхотаденнагIа хиларца. Вахара тайп-тайпара сферашка, белгтала аьлча, халкъа боахам дегIабоалабеча пох хьадоала беркат хIалIзе а холуш да.

Укх шера, пятилетка хьалхарча шол шера, шера юкъера лаьркIача хьокхамаща ниисдича общественни производство а къахьегама овсарле а дегIаахара темпаш йоккхагIа хиннай. ДIахьалхашкахьа яхай езайоккхача индустре базови отраслаш. Продукци дукхагIа арахийцай Iаьржача а бесаш долча а металлурге, къаьстта цун прогрессивни тайпаш а хецаш. ТIа-тIа дукхагIа йоаккх Iалама газ, мехкдаьтта, хьаю химически продукташ. БоаррамагIа дегIаух Iилма-технически прогресс белгалъеш дола доакъош. «Б» группана чуйоагIа продукци хьаелга сийлий дегIахувлара хьакъехьара парте лоархIамегIа йола установка тIагIерттa чакхйоаккхаш я. ГIулакхаш тоадала дIадоладеннад транспорта тIа. Хьалъяьнкапаа йола гIишлош кIезигагIа хулаш латт.

Даймехка машиностроене структурерча прогрессивни хувцамаша, — хIаьта уж тIа-тIа дукхагIа холуш да. Йиш хулийт халкъа боахам вай ханарча машинашца а механизмашца а, приборашца а аппаратанца а дукхагIа Iалашбе. Духхьал укх шера лакха овсарле йолча оборудоване кхо ззари ах ззари гаргга керда тайпаш арахеца доладергда. Парте белгалъяь Энергетически программа чакхйоаккхача къаьстта моттиг кхоачаш йола атомни энергетика производственни база бIубенне чIоагIлуш латт.

Вай экономика дегIабена технически боарам тешавеш хьагойт Байкало-Амурски магистраль хьаеш хиларо. Цунна тешал ду дунен практике хIанзалца ца хиннача тайпара сиха Уренгой-Помары-Ужгород яха ше санна яр кхы йоаца газопровод хьалъяро. Уж а дукха кхыдола а хIамаш деча дакъа лоацарий къахьегама денала, патриотизма, профессиональни говзала. Даьхено лакха мах бу. Ерригача парте, дерригача халкъа гIулакх хиннад мехка Клачан программа кхоачашъярах. ЛеррагIа чакхдоах юрта боахама а агропромышленни комплекса кхыча звеньяй а материально-технически база дIахо дегIайоалаяра тIадерзадаь гIулакхаш. ВIаши доагIар дIадехара кIийлен тIара царна юкъера корта бола гIулакхаш эргадоахаш тоаду. Колхозий а совхозий а экономика чIоагIлу. Дукха хIама ду юрт социальни эргаяккхара.

Белгалдаккха доагIа, сохкарчул дукхагIа укх шера ялат, коартолаш, шекара свеклаш, баьцадаараш, сом кхебаьлга а кийчбаьлга а. Белггала хувцамаш хиннад хьайоай боахам дегIабоалабеча. Цун доакъара база чIоагIъеннай.

Халкъа боахам дегIабоалабеча холуш позитивни тенденцеш хулаш йоагIа. Цхьабакъда, ца хьоахадеш дита йиш яц цхьадолча хьокхамех пятилетка задаиеел тIехьадусаш хилар, цхьадола декхараш кхоачашдаьдац. Цудухьа лоархIаме да дикадар дIачIоагI а деш. Вай дIахьалхашкахьа дахара новкъарле еш дола бахьанаш цIенхаштта дIададахар. ГаргагIа дола декхар доаш да: хIанзле хьаьвча производственни а Iилман-технически а потенциалах кхы а дикагIа пайда эцилга, бийдал, материалаш, электроэнерги, къахьегама ресурсаш кIезигагIа дIа а ухийташ, планови заданеш кхоачашъе Iомалулга. «Готтига» оалаш йола моттигаш сбалансированни йоаца элементаш ца хилийтара, поставкай дисциплина телхаелга дIадаккхара, хIаьта кхы а овсарагIа, кхы а дикагIа къахьегар хIара коллективе норма а хинна дIаоттадара мел эша хьалаш долаш да вайцига. Цхьан дешаца аьлча, шийна тIалатта боккха бехктокхам кхетабеш, низ кхо ца беш къахьега деза.

Массанахьа а из даро йиш хулийтаргья боккха лоархIам бола духхьал боахама дош къоастадаь ца Iеш, политически дар а къоастаде, хIана аьлча экономике вайна карагIдувлараш доникагIа ме хул, социальни декхараш къестаде йоккхагIа торонаш хул. ХIаьта, социальни критереш — шийн экономически политике парте хьалхле лелаеш дола керттера дар ма-дий. Саг, цун материальни а духовни а эпараш эггара йоккхагIа йола ганз лоархIача вай строя гуманизм цох латт. хIаьта из да массаза а.

Укхазара хьадоагIа советски наьха вахара хьал ла-хаддаш тоалуш хилар. Шерагара шерага йоккхагIа хул бахача наьха реальни доходаш. Потребление общественни фондашкара дIателараш а льготаш а даим дукхагIа хул. Сихача темпашца хьалду наха чубаха цIенош. Цига эпараш, хоиш ца хилларг, хIанз а дукха да. Лакхьу цар хьашташ хIана аьлча, наха чуIе духхьал «Квадратни метраш» ийша ца Iеш, дерригa аьттонаш дола вай ханара квартираш эш. Цу тайпара гIишлош хьалъяра, кхетадеш ма хиллара, кхы тIа а руякъа эш. ХIаьта пачхьалкхево из дIа а хец.

Къахьегамхой вахара боарам дIахо айбара йоакхо а еш, Центральни Комитето данза дартдоаш лаьрхIар халкъа эша товараш хьадар а гIулакхаш даре сфера а дегIайоалаяра комплексни программа кийчъелга. Торо[illegible] Iалашьяте йоккхий я укхаза. Общественна гIулакх деш уж кхилийтара наха чIоагIа хетташ йола хIамаш арахецилга вай ханарча техникаца а технологегIа леладе деза, уж наьха санна дикагIа хулга Iалашде, хIара республика, края, областа хоадам боллаш долча хьалех дикагIа пайда эца беза.

Укхаза дицдалийта йиш яц, духхьала хIара къахьегамхо шийн балха моттиге беррига мехка хьаштий йокхо еш хилча мара баха пах дерригача царна эпараш ца кхы а дикагIа Iалашбулург ца хилар. Болаш бе вай торони реальни бустам а — из къахьегама овсарле, ерригa вай мукъайола ресурсаш караерзаяра эффективность.

Дика ховш да: экономика дикача хьале хилийтара эшашдар къахьегама овсарле дегIаахара темпаш алапи дегIаахара темпаел лакхагIа хилар, бахача наьха ахчан доходашпи наха эшаш долча арахецача предметий, царна деча гIулакхий дукхали боккъонца вIаши ниийса лоаттедар. Дукхадар дIаса ниийсдара гIулакхаш эрга даьха тоадарах тийша да. Парте лаьца никъ цу даьнъе лерагIа дIабахьарах хьахила дезар да, цхьан оагIорахьара, общества тара дIадоагIар дизза дIа а кхухьаш, болх атта бе ловраштa моральни а материальни а воздействи яр, хIаьта вокх оагIорахьара, цIенача дег тIарча хьаьналча къахьегама сий кхы а лакхдар. Цу тайпара бола никъ къахьегамхой хьашташта ма эшшара ба, хIаьта цар из чIоагIа хьал а лоаш.

Къахьегама овсарле марджинально лакхьяр, экономикана массе оагIорахьара интенсификаци яр — из да производство дегIаахара темпаш лакхъелга, халкъа вахара хьал тоаделга, вай Даьхен обороноспособности дунен халкъашта юкъера позицеш чIоагIъелга къоастадеча керттердар. Из ба тахан Октябра гIулакх толаме дIаходахьара лоаттабеча къовсама эггара лоархIаме гIара лостам.

Уж дешаш къестадеча Iалашмате боккха ба советски Iилма лоархIам. Вай де бокъо а йолаш доккхал ду цуи доникхийча толамех. Iилман болхлоша тIагIерттa творчески хьегаш дола къа знаней фундаментальни доакъошца, производствана эпарашца юкъаена йолча проблемашца бувзам болаш да. Дерригача дунено дика лаьрхIа тIанийцад квантови электронике, молекулярни биологе, химе, лаьттах долча Iилмашка элементарни доакъолгий физике, атомни ядре, математике, медицине, микромирагара космосага шерра спектр тохкача вай Iилманхошта карагIдийнараш.

КарагIдийнараш дIахо дегIаккхувлаш, лоархIаме да дерригача лостамашка Iилма-тохкама балхех хьахуларaш совдахар, халкъа боахамера техника овлангара кердаяккхара Iилман потенциалах кхы а шерагIа пайда эца гIертар. Дувцар да советски общества производительни низашта кIоаргга дикала хувцамаш де декхарийла долча Iилманеи техниканеи карагIдаьнарех, производствашта автоматизаци яра комплексни системаш йоккхача масштабе юкъеяхьарах. Лерхlар да гибки технологеех, числовой программни управлени йолча станокехи «обрабатывающи центрехи», микропроцессорех, роботех шерра пайда ийбар. ЛерхIар да вычислительни техника средствай кIийлен тIа чоалханеча системаштеи проектно-конструкторски балхаштеи доал дара механизаци яр. ЛерхIар да ресурсаш кхою, прогрессивни, хIама юхе ца дута процессаш юкъеяхьар, хьалхе а оттаь свойстваш йола керда материалаш хьаелгеи пайда ийбелгеи, дукха кхы дараш.

Принципиальни лоархIаме хет партена Ленина дешашца аьлча, «вахар тоадара, дукха дукхагIа барий вахар аттача дашкара» йола техника хьаяр. Из дIахо а тIоргья саг халача физически, кулг-кара деча, дикла цхьан тайпарча къахьегамах мукъавоаккхара, вай строй гуманни чулоацамга хьежна дола балха хьалаш хьадара новкьа.

Дукха ха йоацаш парта Центральни Комитетой СССР Министрий Советой тIайийрача «Халкъа боахаме Iилма - технически прогресс сихъяра де дезарех» болча социамо хьаел цу лоархIамеча сфере цхьа политика чакхъьахара йола керда торонаш. Белгалдаь я кулгалхойн болхлойн, Iилманхойн конструкторийн техника кердаяккхара дола хьашташ чIоагIдара организационни, экономически, моральни рычагий вIашагIйоалла, бIарча йола система. Белгалдаьраш чакхдахаро новкъостал де деза КПСС XXVI съездо хьалхашка оттадаь экономика дерригa доакъош Iилмани техникая хьалхарча мугIарашка дахарах дола декхараш толаме кхоачашдеча.

Де лерхIаш дола из хIама кхоачашдара тIадерзадаь да боахам лелабара ерригa механизм эргаяьккха тоаяр. Балха керттера лостамаш къоастадаьд парте. Дувцар да централизовани планировани тоарах, планови дисциплина боахама расчети чIоагIъярах, къахьегама коллективнай дисциплина дегIайоалаярах. Мехка чакхйоахача дукхача министерствай производственни объединеней предприятей, проектни, конструкторски, технологически организацей боккъонаш шеръяра тIаерзаьвча экономически эксперименташа гIо дергда стимулированеи балхах тIехьара хьахулачох бола бехктокхам лакхбараи керда формаш лаза.

Духь-духьача социальни группашта эшараш ниийса тернаде хар, хIара саген моттигейн хьашташ дерригача халкъачарца оптимально цхьана тарде гIертар, царех экономика дегIаахар дIахотеттача низа хьисапе пайда ийбар — ишта да вай боахама механизм эргаяьккха тоаяра керттерча декхарех цаI. Из къоастадеча дукхадар управленчески аппарата болх тоабарах тийша да. Ховш да, цхьайолча учрежденей цхьанна тайпара а ниийса лархIа йиш йоацаш лакхъяьча штаташа цар шоай декхараш кхоачашделга юхатетташ а тIадилла гIулакх бехктокхаме ца хетар юкъедоаладеш а хилар.

Цудухьа аппарат цхьалхане яри цунга дIадодар кIезигдари. Iилма-технически революце хьалашка шоай дала дезар дизза юха а луш болх бе могаргдолча компетентни кадрашца ка чIоагIъяр, управлене ерригача система балха боарам лакхбар — хьалха хиннача тайпара актуальни долаш дус.

ХIама хьадеча ерригача участкашка дIахохьу парте Октябра гIулакхех керттердар — халкъа массаш хIама хьадеча социальни творчествана чуозар. Цун къахьегамеи общественни хьинарех, инициативах, организованностах латт вай дерригa толамаш. Дисциплина чIоагIъяра, производстве кхетаме порядок оттаяра лоаттабеча къовсаме хьахиннад къахьегам бригадни хьисапе вIаштIехьбаккхар, коллективни подряд, кхы дукха шоаш дика хилар хьагойта формаш. Къахьегама коллективаех долча Законо хьаел къахьегамхой самодеятельноста, вай профсоюзашта, социалистически ахьах хьахуларaш совдахаре йола керда торонаш.

Из дерригa, новкъостий, айхха дувзаденна да демократи дIахо шеръяран кIоаргъяран беча белхаца. Укхаза керттердар да къахьегамхой шерра тIоаш эггара лоархIамегIара социальни, экономически, политически проблемаш къестаеча дерригача боарамашка леррагIен тIагIерттан тIа-тIа шерагIа юкъесупаар: къахьегама коллективашка, моттигашкарча Советашка, Iаьдала лакхерча органашка. Парти а пачхьалкхе а чIоагIа духьала я СССР Конституце гражданашта енна бокъонаши паргIатонаши моллагIча тайпара телхаяь а телхаяра, цар чакхдоах социалистически законности правопорядоки чIоагIъяра дола гIулакхаш.

Цу лостамагIа боккха болх ба беш, къаьстта тIехьарча шерашка. Советски наха диза хьаллоац вай законашца а советски вахара хьисапаца а тарлуш доаца гIулакхаш леладерашта, хьалгIа руакъа лечгьадерашта, стяжателашта, спекулянташта, кхаьаш ийдерашта духьала чакхдоахаш дола гIулакхаш. Цу тайпарча наленешта духьала къовсам лоаттабар духхьал партийни, советски, боккъонаш лореча органий декхар хинна Iац, из да вай ерригача общественноста, хIара сакхетамеча гражданина декхар.

Нахаца бе а ховш болх бар, уж шийна тIехьабахар, нах тешабар, цар сакхетама психологена воздействи яр, наьха уйлаш дика йовзар, цар теркам тIаузача каттарашта жопаш телар — Ленина дукхаза кертагIаьххача бесеа, эггара халагIа дола, ахма эггара лоархIамегIа дола гIулакх. Из декхар къоастадеча Iалашмате боккхача лоархIаме ба ниийса вIаштIехьбаьккха идеологически болх — формалнами, парадности юкъера дIаьккха, чулоацам актуальни бола, кIоарга а наха кхетабеш а бола болх. Из тIа-тIа дукхагIа боалаш латт хьалхарча плане.

Юкъа ха тIаккхаьча хинна пропагандей кхетам балара болхи эргабаьккха тоабара проблемаш КПСС Центральни Комитето, ховш долчча тайпара, шийн июньски Пленуме йийцар. Цу даьнъера кIийлен тIара, яIаьххача ханна йола установкаш белгалъяьча цунах партийни вахара лоархIаме лагIа хиннад. тIа-тIа дукхагIа воздействи ю вай общества ерригача морально-политически атмосферана.

Идеологически сфера шийн тома чура гаьнна арбаьнаб цу Пленума лоархIам. Юрий Владимирович Андропова къамаьла юкъе центральни моттиг лаьцар КПСС Программа. ЯIаьххача исторически перспективе бергболча балха стратегически лостам белгалбеча, вай керттерча идейно-теоретически политически документа керда редакци кийчъяра дешо. Коммунизм хьалъяра теорей практикаи керттерча проблемашта яьча массе оагIорахьарча анализо йиш хулийт беррига идеологически, массово-политически, организаторски болх кердача лагIа тIа баккха, вахаре долаш дарашца, чурча а дунен халкъашта юкъерча хьалашца из кхы а айхагIа бувза.

Дукхача даьнъе духхьал цунах тийша да миллионаш болча наьха уйлаши дегаши бахьан планета тIа латтача, лаьгIлуш боацача къовсаме вай доаха толамаш. Духхьал цудухьа хила а хиннай, хIанз йолаш а я советски наха идейни сакхетам лакхбар, лакха классови фийлал йолаш, моллагIча моастагIех Даьхе лорае кийча хургболаш царна кхетам балар ерригача парте балха лоархIамегIара участкаш.

Керда саг, истори кхетамца кхоллашвар кхевара лакхара де лерхIараш, вайл, коммунистел, хьалха цхьанне а уттададац. ХIаьта цунга кхачара, вай товбе беза нах духовно дегIаккхуала дукха оагIонаш йола болх. Из доагIаш да лакхарча дешара заведенештеи техникумаштеи, болхлой класса, ахархошта, интеллигенцена тешшаме тIехьа кийчъе езаш йолча халкъа образоване ерригача звеньяшта, хIаьта къаьстта а, лоархIамеча реформага йодача вай школана, профессионально-технически дешара системана.

Из доагIаш да советски литературанеи искусстваней. Сийлахь-боккхача Октябра хьакхелла, уж даим белгала хиннад къаьггача идейни лостамца, боккхача эмоциональни а кхетам балара а низаца. Парте хьаллоац дерригa, вай дукхача къамий культура яIаьхегIа хулийташ дар. Ленински традицешa дIадеххача тайпара, цо дIахо а йоахо ергья литературей искусствой халкъа хьашташ тешшаме кхоачашдеш хилийтара.

Новкъостий! Дукха ха йоалаш вай торжественно деза дир вай ленински парте 80 шу дизар. Советски общества кулгалду низ санна йола цун роль, цо беча идеологически а организаторски а балха лоархIам вай мехка шоай масштабашка диллача Iалашмате доккхийн шоай чулоацамга диллача чоалханеи декхараш кхоачашдеча укх заманалхьара боарам боацаш айлу.

Парти хьае йолаьча шийн хана тIехьа Ленина лаьхад: «Авангард», хьалхалатта отряд вай воайях аларах далац гIулакх, цунга хьежача гIулакх дIадIахьа а деза вай хьалха доагIаш хилар ерригача кхыча отрядашта гуши из ишта хилара цар мукъарал деш хургдолаш». ХIаьта шийн мугIарашка хIанз баьйтта миллион соагIа саг волча КПСС-о сийленца кхоачашду хьалхалаттачун декхар, кIаьд ца луш йоакхо ю общественни дегIаахара ерригача сагIонашта еш йола влияни чIоагIъяра.

Партийни комитетий политически кулгалдара боарам дIахо айбе, юкъарчал доацаш къахьегама коллективашкарча коммунистий авангардни лоархIам лакхбе, кадраш хьахаржара, дIа-юха ниийсъяра, царна кхетам балара, тIахьожам лоаттабареи тIадиллар кхоачаш миштта ду хьожареи практика тоае езаш хиларо дIадех хIанзалца Iоаль опыт яшхар санна, кIаьд ца луш керда формаши методаши лехилга, балха стиль эргайоаккхаш тоаелга. Цу боагIа тIахьожам лоаттабелга, боахама органий декхараш шоашта хьатIанийделга, эшаш йоаца заседанеш яран кахьаташ Iоадараш болалоша пайда боацаш низи хан дIаухийтилга геттара тIагIерттa дIадаккха дезаш да.

Уж дерригa дешаш, шоана ховш ма хиллара, хIанз Центральни Комитето шийн бIаргкIала лоаттадеш да. Царна шоай теркам тIаухийт хIанз мехка чакхъювлаш йолча отчетно-хоржамий партийни собранешеи конференцешеи. Коммунисташа кIоарген шоай балха критически мах беши тохк моттигерча партийни органашеи юкъхьанцарча парторганизацешеи КПСС XXVI съезда, цул тIехьагIарча ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяра деш дар фуд, карарча шереи ерригача пятилеткаи планови заданешa тIанийца социалистически декхараши толаме кхоачашделга Iалашдара декхараш белгалдоах.

Инициатива хилар, доагIар хьадехаш хилар, гIулакх тIах аьнна кхоачашдар, карагIдаьначун мах беча реализм хилар, тIанийю решенеш эшачунца Iалашъяьй уж кхоачашъяра нах оарцагIбаха могаш хилар, дIадоладаь гIулакх чакхдаккхалца ца дитар — партийни кулгалдара стила юкъедоагIа уж гIулакхаш тахан керттерча лоархIаме лерхIаш да. Из я, вай оалаш ма хиллара, ленински стиль. Из стиль я шоай хIара денпарча балха тIа Политбюрос, ЦК секретариата, Юрий Владимирович Андропова лелаер. Ма дарра аьлча, цу тайпара стиль, алхха цу тайпара яр я партийни, пачхьалкхеи, общественни балха тIа вайна эшар.

2. Йолаш йола социализм чIоагIъяри лаьттан тIара машар лорабари

Новкъостий! 66 шу хьалха Сийлахь-боккхача Октябро болхлой къовсама, берригача кортамукъален болама чубоассабаь боккхача низа революционни эргалоний воздействе лоархIам хIанз а бовза ба. Из тIа-тIа айлуш шерлуш ба.

Къахьегача наьха боккъонаши хьашташи, социальни прогресси машари бахьан лоаттабеча къовсаме цIаккха а лорзагIа ца боала низ санна белгалъювлача дунен коммунистически болама дийллача практика хьахьожх из. Из гуш да халкъаша кортамукъа хилар духьа къовсам лоаттабар бахьан долаш колониальни система йохарца, блокех дIа ца кхетара политика лелаеш, империализма гIаьрахой хьисаперча тIагIортамашта хьинаре духьале еш, шоай кхел шоай лоIамагIа къестаяра бокъо бахьан къовсам лоаттабеш йола кортамукъа итташ пачхьалкхенаш дунен арене яларца. Из гуш да дунен социалистически система — Октябрь котбаьначул тIехьагIа дунен халкъашта юкъерча болхлой болама карагIдаьннача сийлахь-доккхачун — поэнцеш чIоагIъяларца.

Октябра тIехьагIарча дерригача исторе а хIаьта хIанзарча хьало шеко йоацаш а бакъду дунен халкъашта юкъе латтача гIулакхий даьнъе дерригa уваццIена дIадоладаьраш чIоагIа хьаллуваццар, машара тIехьа латта эггара чIоагIагIа йола бастион, эггара тешамегIа из лорабер алхха социализм хиннилга а хIанз йолаш юсилга а. Из, новкъостий, алхха боккъонца долаш долчоа констатаци елга хинна Iац. Цо цу даьнъе КПСС-а, Советски пачхьалкхенна, социалистически содружества дерригача мехкашта тIабиллача Iалашмате боккхача бехктокхама боарам а хьагойт.

Тахан из бехктокхам боарам боацаш айбеннаб. Империализмо адамлен Iалашмате дукха нах боабу тIа-тIа къизагIча тайпара дола герзаш дукхагIа хьаделга кечдолларо дунен кхоалагIа тIом ца хьоабайтара дола дош лаьттан тIа вахар дусаргдийте яхача дешага кхоачадаьд. Из гIулакх практически кхоачашдара тIадерзадаь да Советски пачхьалкхено ерригa лоархIаме дунен халкъашта юкъера проблемаш къестаеча лувца наькъаш. Из никъ ба XXVI съездо Советски пачхьалкхен доазол арахьарча политически программана ларде лувцар, хIаьта цун декхараши керттера лостамаши дIахо кхухьаргдолаш долга белгалдаьннад дIадахача шера ноябрен карарча шера июнен хиннача ЦК Пленумашa.

(Чакхдоалар 3-ча оагIо тIа).

ОКТЯБРА ИДЕЯЙ А ГIУЛАКХА А СИЙЛАХЬ-БОККХА ВАХАРА НИЗ

(Чакхедоалар. Долалур 2-ча оагIо тIа).

Из къинкъ чIоагIбеш а КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Юрий Владимирович Андропова яь заявлени — боккха политически лоархIам бола документ. Цу тIа хIана дунен халкъашта юкъе латтача хьала кIоарген принципиальни мах баьб, цу тIара хьадоагIа вай паччахьалкхен, дерригача советски халкъа хьалхашка уттта декхараш къоастадаьд, Советски Союза машарцара лоIам цхьакха хIаманца бохалургбоацаш, империализмага адамле ядерни тIемага ца икоачалйтара духьале е ше бIубенна хилар цIаьнхаза а белгалдаьккхад.

Хьахетаргахьа, тIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка дунен арене латтта хьал цIаькка а хIана санна кхераме хиннадац. Империализм догдоахаш я шийна кара аьнна позицеш юхаладе. ХIаьта цу тайпара расчеташ елга хьалха дIалхача хана цу даькъе цхьайола доггдоахилга хиннале а тахан цхьанна тайпара вIаштIехьа лархIа йиш йоацаши шоашта кIала кIийле йоацаши да. ХIаьта тахан уж, шеко йоацаш, дуккха кхерамегIа а я.

Цунна дола тешал — дерригача дунен тIа американски империализма чакхйоахача политика агрессивность боарам боацаш лакхъялар. Цхьа къаьгга масал — фуннагIа-моллагIа дах а Малхбузен Европе юкъерча дIоахале тоха ядерни герз оттаде гIерт США. Ма дарра аьлча, фуннагIа-моллагIа дах а оттаде гIерт европейски халкъий лоIамк ядерни заман баньдараши терхал а ца деш.

Къамаьл, новкъостий, латтац Малхбузено хIанзалца хьа Iалаьмате дукха Iоадаьча дуккха нах боабеча герзе США-с духхьал массеха бIаь вай ханара ракеташ тIатохарах, вешта аьлча, шеко йоацаш цу тайпара тIатохам бар а бе-башха хета ца доагIа хIама лархIа йиш еце а. Уж ракеташ — Советски Союзен кхыча социалистически мехкийн кхерамале воча хьале оттаю кердача тайпара бола кхерам. Уж ракеташ — кхычарел хьалха ядерни хIама тохара дах гера. Из шийн овлангара дехз хьежача дерригача дунен машара духьалара моастагIале аниц я.

НАТО герза «тIатохам» бе американцаш лерхIаш хилара хьагойт Европе а дунен тIа а хIана латта военно-стратегически даькъе цхьатарра низаш хулга дохаде, СССР-ли цун союзникели шоай тIема низ совбаккха гIертарий дагаре уйлаш. Ма дарра аьлча, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тIема къовсамга кхоачаде гIертарий яраш. Ма дарра аьлча, цхьа социальни системана юкъера исторически къовсам термоядерни гера санна йолча къизача «аргументаца» къоастабе дагахьа керда тIом хьоабе нийчлуш барий яраш.

Цу дерригена къаьгга гуш да империализма арахьара политика бIарчча хьайийцача цун чулоацам гуманизма духьала, нравственность йоацаш, циничи хилар.

Дикъ шера вIаштта Советски Союз тIагIертта дIадехаш я герз хьаIоаделга кхы а боккхагIа болча кхерамга ма кхоачаде, аьнна. Женеве шин шера еча переговорашка вай Европера юкъерча дIоахала тоха ядерни герз санна, ишта тактически дар а дерригa цIендаь дIадаккхара е ядерни вIашдухьален боарам инийсхоне цхьатарарча кхерамзлени принципий ларде дика кIезигбара барт бара тIахьехаш цхьан конструктивни инициативана тIехьа шоллагIъяр хьаувттаю. Бакъда, тIа-тIа къаьггагIа хулуш да женевски переговорашка США, оалаш ма хилара, «аллха эздела ягIаш хилар». Машарах дола къамаьлаш, Советски Союзо «гибкость» гойтац яхаш цунна демагогически хьисапе бехк бе гIертар, хьонхама аьнна хьаувттача шоай «инициативашта» геттара айль реклама яр из Америка ВIашагIтехача Штаташа боккъонца шоай дагалатта агрессивни уйлаш къайлаьхьара увттаду киловвал мара кхы хIама дац. Цох латт цар тактика чулоацам а.

Из ишта дац. Переговорашка хиннача вай позицей гибкость, шоай хьашташ лархIа ца Iеш, кхыча оагIон а законни хьашташ лархIар къаьгга хьахьокх шарарча шера 27 августе а 27 октябре а новкъоста Ю. В. Андропова «Правда» газета журналисташ кхы тIа аьча советски предложенеша. Цхьабакъда, США юха а дIатIаьзцаш яц вай бакъахьара предложенеш, юха а ца йоалаш тайп-тайпара бахьанаш а доахаш, шийца цхьанкха уйла йоацаш дола цаI да цо хьалхадоахар — Советски Союзо цхьан оагIорахьара герз кIезигдар.

Империалисташ цкъа хьежа Iийнабац вай мехкацарча гIулакхашца цу тайпара цIена йоаца приемаш чакхъяха, цIенхаштгара. Дунен халкъашта юкъерча кхерамален дешаех дувца переговораш политически ловзарцей тIема IоткъамцеI хувца. Цо цIаккха а лер йиташ. Кховзткъа шу совгIа хьалха кхыча, белггалча, шоай чулоацамга хьежача тараленстача хьалашка Ленина аьннад: «Машарца бегаш бац. Вай цхьаннена Iехадулургдац». Цу дешаша тахан а нийса белгалдоаккх вай цIена, эггара лакхагIча бехктонхамца дунен кхелашца леладу гIулакх.

Нагахьа санна США Малхбузен Европе керда ракеташ дIанийсъе йолалойя, Советски Союз а ягIаргьяц кулгаш вIашкадехка. Юха духьала де доагIар дииза дарграц, хIаьта из шеко йоацаш дерг а да. Цу лостамагIа воашал долча мехкашцарча договоренностах цхьа гIа вай хIинале баьккхаб. ДIадоладеш да ГДР-ен ЧССР-ен территоре тIа оперативно-тактически гIулакхашта лаьрхIа ракетни комплексаш йоаржаяра дола кийчон балхаш. Дергда кхыдараш а. Вай из ду шоай кхерамзле, вай союзникий а доттагIий а кхерамзле Iалашъяр духьа.

Кхетадеш хила деза, Малхбузен Европе керда американски ракеташ Iоовттайойя, хIанз Женеве еш йола советско-американски переговораш дIахо яхьа йиш хург ца хилар. Цунца цхьана, уж дIахохьоргъя, нагахьа санна США шийн ракеташ дIайоаржае йола ца лойя.

Европерча кердача американски ракетех дола дош — из лоархIамегIдар, бакъда хIаьта а антикоммунистически, антидемократически стратеги лелаечар, тахан КIайча цIагIа кулгалдечар, дерригача дунен кулгалде безам болчар цхьа зеено мара яц. Ядерни чхьоккар дестаяр, герз Iоадара США-ас дIаухийте цецаллал ахча, космосе а из даккха нийчбалар. НАТО блока модернизаци яра а цун влияние сфера шерьяр а, керда агрессивни блокаш вIашагIйоахар, подрывной гIулакхаш а гуччахьара тIема интервенцеш — из да тахан Рейгана администраце политика белгалйоаккхаш дар. Милитаристски политика, диктата, шантажа а кхерам тувсара а, гIожала, шоай лоIаме йолча паччахьалкхений гIулакхашта юкъе вIалла эхь ца хеташ чугIертара политика.

Гаргарча Малхбоаленера Израила агрессивни курс хестаь ца Iеш, хIанз Вашингтон ше а дика даькъа лоацаш я Iарбий халкъашта духьала беча тIем тIа.

Из тайпа лер гу вайна США-ас вIалла эхь доацаш а дIий лешадеш а Центральни Америке леладеча гIулакхашца. Никарагуа законни правительство дIаяккха гIертарца, Сальвадора патриоташа кортамукъале бахьан лоаттабу къовсам бохабе гIертарца, эхь дайна, дерригa дуне эгIаздига йолча, Гренада аьча тIема интервенцеца. «Сага боккъонех» мерза дувцаш йолча американски империализма, массалахьа когIортолга ю шоай мехкашкарча халкъашта духьала моллагIа зуламаш дергдолча эггара бIехагIча реакционерехи лалачедя.

Шийн союзникаш а партнерий а йола моллагIа «кхы тайпа уйла» тоIайний, США безам бар «ай» ца оалийташ. бIаргаш дIа а дувшадаь цу зуламашта юкъе царга данъа лацийта.

Советски Iаьдала хьалхарча денош дензхьинаре гучаьхай машарах, нийсонах, кортамукъалех дукха дувцаш йолча, хIаьта гIулакхашца тIема, дискриминаце, лоал лоаттадара политика чакхйоахаш йолча буржуазни правительствай хIилла. Тахан империалистий дешаш тен гIулакхаштен юкъера ва юкъ геттара дика гуш я. Рейгана къайкаль «крестовый поход» Советски Союза духьала хинна ца Iеш, социализма кхыча мехкашта а духьала я. Антикоммунизмий антисоветизмай байракх Америка ВIашагIкхийтта Штаташ къайладахьа гIерт шарача заман дерригa низаш кортамукъале, лоал ца хилар, прогресс езача дерригача низашта духьала вIашагIтоха гIерташ ше хилар. Къулбехьенкорейски самолетах пайда эцаш хинна эхь дайна провокацеи цун тоналхьа империалисташа айдаьча бIехача гIар-татон цIаькха а хьахьеккар. Американски реакционераш хьал чоалхане даккхара вIаштIехьа мел доалача а моллагIча средствашца а герз Iоадаре шийн уйла хьаллацийтар а духьа моллагIа, хьыметтел эггара бIехагIдола а зулам де Iоаш кийча хилар.

Дунен аренера событеш детIаакаро вайтара дIадех чIоагIа фийла хилар. хIама лоалуш а низ болаш а хилар, мехка оборона низ чIоагIбаре лаьгI ца беш теркам тIалоаттабар. Духхьал ишта леладу из гIулакх Коммунистически партен Советски паччахьалкхено. Вай Герзашцара низаш мел эшачунца нийчдаь да, низаш дуста цхьанне а безам боагIаргбоацаш. Советски Союзо дерригa ду вешарашха йолча паччахьалкхенашца цхьана леладу оборони гIулакхаш дегIадоагIардолаши кIоаргалургдолаши. Вай Даьхенна, цун доттагIашти союзникаштен зулам де моллагIча тайпара гIортарах духьала отта вай кийча доацаш хIама ннъслургдац!

Машар лорабар, герзаш Iоаделга дIадаккхар — вай хана керттердарех декхар. Из кхоачашде хала да, амма кхоачашде йиш я. Дунен потенциал тахан Iалаьмате боккха я. Цунна дола тешал — дунен халкъашта юкъера хьал тоаде гIертарца вIашагIкхийттача тайп-тайпара политически уйлаш а дагалаттараш а долча миллионаши миллиардаши болча наьха хьинаре гIулакхаш айдалар. Халкъаш чIоагIа эгIаздига да — цIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа — Европерча американо-натовски ракетни планаша дуккхача наьха демонстрацеши машара маршаши. ТIехьарча беттагашка хиннача митингашца хьакьекхар тIема духьалара болам дунен политике цхьанна хана ца хиннача тайпара йола лоархIаме фактор, дунен халкъашта юкъера оалангара проблемаш къасстаеча дуккхача наха духхьал демократически данъа лацара бола никъ хинна дIаэтталга.

Цу низ болча болама вертера де лерхIараш социалистически паччахьалкхенашта де лерхIарашца нийслуш да. Цар конструктивни арахьара политика — из американски империализман цун халхаркойн агрессивни уйлашта духьала латта низ бола хIама.

Шийн интернациональни декхара тешаме йола Советски Союз массе оагIорахьара новкъостал деш я социалистически мехкий цхьоагIон кхотадаларн чIоагIдара. Кхеталуш да, царна юкъера отношенеш, принципиально кердача тайпара вIаштIехьъяхарн десIа йоаларн — атта гIулакх дац. Бакъда, из хьадеш да. Хьаду вай мехкий халкъаша, цар коммунистически партеша юкъе — тIатеIа, лерраIа саббаре.

Цу процесса чулоацам — боккъонаш йиззa цхьатарра хилара, вIаши дезаш хилара, новкъосташка вIаши гIо деш хилара, ерригача сферашка берхате цхьана гIулакхаш леладара наькъагIа социалистически паччахьалкхенашта юкъера интернационалистски бувзамаш эргадаькха тоадар. Цо новкъостал ду царна юкъера доттагIали тешами чIоагIбе. Империализма атакаш юхаетта. Лоацца аьлча, вежарашка долча мехкашта юкъерча гIулакхаш — уж да а да, принципиально кердача тайпара дола паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш. Уж долаш да, социальни прогрессана хьинаре гIулакх деш да, царга я — кхоане!

ТIехьарча шерашка социализма дунен хьакъехьа вайна ховр шердешвад. Цар къаьгга хьахьекхад социалистически паччахьалкхений оалангара хьашташ вIашагIкхеташ хилча, цар строяш цхьатарра хилча из дуне цхьан кепара довзилга. Хьадда дола хьалаш эргаш хиларо, из бахьан долаш хьахула опыти практически проблемаш къоастаяра наькъаш тайп-тайпара хиларо хьахилийта тарлу уйлашкарен даьчун мах бечарен эргалоаш. ХIаьта уж дIайоахачара толам лоархIамина даькъе социализм котъяккхтари машар хилийтара цIенача дег тIара вIаши барта хила гIертарахи тийша да. Ишта да дерригача социалистически мехкашта юкъера гIулакхаш дегIадоаладара Советски паччахьалкхено хувца ца луш деш дар.

Вежарашка йолча паччахьалкхенашца цхьана леладу гIулакхаш кIоаргдар, цар эффективность лакхъяр вай парте лоаркI шийн эггара хьалхарарех йоакхо. Эггара хьалха из доагIаш да политически вIаши цхьана леладеча гIулакхашта, вай мехкий позицей кхы а чIоагIагIа бола моаххал хинна дIаотташ латта дунен халкъашта юкъерча аренера никъ барта долаш а массане цхьатарра а чакхбаккхара.

Цу гIулакхага дилача дика берхате хиннад карара шу а. Вежарашка йолча партейи паччахьалкхений кулгалхой вина оагIорахьара а дукхача оагIонашнахьара а лоархIаме вIашагIкхетараш хиннад. Кхы а чIоагIагIа вIаши дагабуил политика, экономика, идеологе актуальни дешашта. Из хIара мехка а ерригача социалистически содружества а хьаштаьшка хьежие да.

1983 шера январе хиннача Варшавски Договора организаце юкъе даькъа лоацача паччахьалкхений Политически консультативни комитета Пражски совещание дунен халкъашта юкъера ерриса керттера проблемаш къоастаеча уж цхьоагIо йолаш хилар хьахьекка ца Iеш тIема кхерама духьаларча къовсама реалистически платформа вIашагI а еллар. Цул тIехьагIа ак шу даьлча, Москве вIашагI а кхийтта, европейски социалистически корхI мехка кулгалхоша цIаькха белгалдаьккхад машар лорабаран чIоагIбаран, хIанз йолаш йола тIема-стратегически равновеси ца йохайтара де йиш мел яр де шоаш кийчей лаьрхIаш хилар. Социализма мехкий конструктивни позице, кхыча паччахьалкхенашца дика доаг ярн цхьане гIулакхаш леладаран болча вай юкъарча наькъо дунхагIча даькъе хьалххагIе а Iалашдир Мадриде вIашагIкхетар дика чакхдоаккхилга. Карибски форда Централни Америкера, Азе, Тайначa океана, Къулба-Малхбоален Азе районашкара, планета тIарча эхкам хила тарлуча кхыча районашкара хьал тоадара тIаерзаль цIенхаштта инициативаш дIакхайкаю Куба, Монголе, Вьетнама, Лаоса, социалистически содружества кхыча мехкаша.

ХIанзарча дунен халкъашта юкъерча хьале боккха лоархIам болаш хила тарлора советско-китайски отношенеш тоаяр. Вай, хоаш ма хилара, цунна тIехьа да, кхетаде деза, кхыча мехкашта зе а даргдоацаш.

Дунен социализмана карагIаьнинараш лорадаран дегIадоаладаран, машари дунен халкъашта юкъера кхерамален бахьан долаш лоаттабеча къовсамера цун позицеш чIоагIъяра йола тешаме ларда я вежарашка йолча паччахьалкхений экономически низ чIоагIбалар. Къаьгга хоаш да, цу даькъе цар цхьана леладу гIулакхаш айхагIа ме хул, цар халкъа боахам чIоагIагIа ме хул эффективнегIа могарга царна экономически бойкотеи санкцейи империалистически политика духьала латта а.

Социалистически мехкаша Iоаьий экономика сфере цхьана гIулакхаш леладара йода тайп-тайпара опыт. Цунах бизза пайда эцилга къаьстта лоархIаме да хIана вай паччахьалкхений дукхазе дегIаенача производственни Iилма-технически потенциало кхы а доккхагIдола декхараш оттаде, кхоачамбоацараш кIезигагIа а долаш кхы а сихагIа хьалхашкахьа даха, дикагIча кердача боарам тIа йоаккхаш экономически интеграци айе новкъостал деш йола дика уйла а яь кIоаргга ларда тIа латта решенеш цхьана лаха торо луча хана. Уж проблемаш теркама юкъъоттеге латтаргъя социалистически содружества паччахьалкхений лакхерча боараме хургйолча экономически совещание.

Новкъостий! Дунен халкъашта юкъера хьал хIанз кхохнаденнад, чIоаттIа а кхохмалуш. Цу хьалашка кхоткам кIаьдбара, машаре цхьана дахара, герзаш дIадахара наькъагIа хьалхашкахьа даха, бакъдар аьлча, атта дац. Бакъда, Советски Союз шийн машаре политикана тIера ала лерхIаш яц. Из кхы а лерргагIа къовсам лоаттабеш хургья тIема кхерама духьала. Дунен событеш дегIайоалаеча хоадам боллаш хувцамаш деш хургья.

Дерригача халкъашта доттагIал леладен барта хилен гIерт вай. Из доагIаш да Америка ВIашагIкхийттача Штаташта а. Эггара чIоагIа гIаргIен шинна а оагIонна динагIен йола ларда укхаза цаI я. Цу хьакъехьа Ленина аьннад: «Американски капиталисташ тхона тIа ма кхувдийта. Тхо царна а кхувдаргдац». ТIаккха дIа до: «Цхьанкха бахьан туш вац со, вай яр санна йолча социалистически паччахьалкхено хIана леладе йиш яц капиталистически мехкашца боарам боацаш гIулакхаш».

СССР арахьара политика — шие бахь а низ болаш а йолгах тешаш хилара политика. Советски наха хьалдоаццам хиларах когIортолга еш, машара идеалий хам беш мел барий вахара хьашташ хьахьокхаш я из. КПСС вай паччахьалкхе чIоагIагIа лаьрхIа я шийн арахьарча политика никъ — машарга, цун моастагIий агрессивни гIулакхашта дуьхьалъоттарга, паргIатон шийн лоIаме хилари бахьан долаш, социальни прогрессана тIехьа къовсам лоаттабеча беррпгенпа мутIахьа хиларга бода никъ — чIоагIа а саббаре а дIахо бахьа. Из — принципиальни ленински никъ. Цу наькъагIа гIоргда вай дIахо а.

Новкъостий!

Октябра аргIанара шу белгалдоаккхаш вай къаьстта чIоагIа баркал яхаш а дегаш айдена долаш а дагалуьц социальни прогресса лакхаленга эггара хьалха гIа бакъхьараш — парте ветеранаш, революцена юкъе данъа лаьцараш, вIтара хьалхарча пхилеткай къахьетамхой, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема фронта а тыла а берригa турпалаш. Вай дIаьхий даьд цар опытом лакхача идейностой, цар большевистски нравственносто, боарам боацаш Ленина васеташта. Октябра байракха мутIахьа хиларо. Из вай парте, дерригача Советски халкъа мах баь варгвоацa политически капитал я. Цу нах когIортолга а еш, из ебаяра йоккхо а еш, советски наха тахан а сийленца кхоачашъю адамлен сийрдача кхоаненна тIехьа, планета тIа машар хилийтара тIехьа лоаттабеча къовсамера шийн атта йоаца исторически миссия.

Вайна хов: коммунизм хьалъяра эстафета дIаяца нах болга а из дIахо яхьа нах болга а. Комсомол, вай сийлахь кагирхой хьинаре даькъа лоацаш ба керда вахар хьалдеча. Уж шоай даьй революционни гIулакх доагIача тайпара дIахо хьоргдараш ба. КПСС дIахо йодача хана а мел эшар деш хургья кагирхой классови чIоагIал лакхъяра, советски халкъа революционни, тIема, къахьегама сийлахьа традицеш дегIайоалаяра, вай общество идейно-политически кхотталлар дIахо чIоагIдара. Революционни къовсамхой ерригача цоазалий цхьоагIо, партен халкъен цхьоагIо — вай кердача коталонашта дола тешал. ХIаьта партеи цхьоагIо бIарга са санна лореш а хургья!

Вай революце — 66 шу. Цар чулаьцай бIарчча зама — бирса, драматически, турпалалахи. Сийлахь-доккхача де лерхIарашта дегаш айдаьча миллионаш болча нахи си кхо ца деш къахьегарахи, йиза йолаш. Вай революци хьалха а санна къонех динамичнии я. Октябрь хила а хиннаб болаш а ба вай дахаш долча дунен тIа овлангара, кIоаргга хулаш дола хувцамаш духдувла хьаст. Ха, хьалха санна, революцена болх беш я. Цо болх бу коммунизмана!

БIаьшеренашта яхийла Сийлахь-боккхача Октябра идейши гIулакхи!

Сийле хийла вай сийлахь боккхача Даймехка, болхлойн ахархойн дунен тIа эггара хьалхарча социалистически паччахьалкхен!

Даьхъала хийла ленински Коммунистически парти — вай ерригa коталонаш яха дегаш айдери организатори!

(Г. В. Романова доклад дIаьхдаь тIоарам толаш дукхаза мекъагIа яьхар).

ЮХХЬАНЦА ХАЛА ХИННАДАЛЕ А...

Шекара свеклаш кхейра а уж Даьхенна дIаялара а кIеслагIчен иттлагIчен пятилеткай планаш дика тIехкховчашийр тха совхоза кхаш леладераша. Балха темпаш кхы лоха ца еш хьабоагIа укх пятилетке а. Масала, соахна планал дуккагIа 10 эзар тонн а йолаш, 24 эзар тонн дIаелар уж паччахьалкхенна. Цу гIулакхо боахама 200 эзар сом пайда бяр. Из цафра укх шера кхо бIаь эзарнега кхоачае дага ба совхоза къахьегамхой. ЛаьрхIар кховчашде нарагIдаргхилларах тешаш а ба. ХIана аьлча, во бац хIанз чуэцаш бола хьувкъам. ХIара гектара тIара 355 центнер свеклаш йовл, план — 215 центнер.

Шекара свеклаш дика хьувкъае тхона новкъостал деча гIулакхех къаьстта дуаца безам ба.

Юххьанза хала дар из культура кхеяра наьха безам тIаоза. ХIана аьлча, дукхагIа дола балхаш кулгашца дора, технологи эсала яр. Цудухьа лоха бар хьувкъам а. Масала, духхьашка из культура тха боахаме дIаийнача хана, хIара гектара тIара 139 центнер мара ялаэзар.

Бригадираша оазабезам беш моттигаш а нийслора. Шоашта бовзача, безача наха шекара свеклаш дикагIа тIаьнна, оасар кIезигагIа дола кхаш телар. Цу гIулакхаша хьадечох наьха дог эккхийтар. Из дерригa хувцаденнад хIанз. Хьадечох доагIар дIалу хIара сага. Цацаева Зайнапа соалха шийн берашца цхьана 15 гектар шекара свеклаш хьа а нийца лелайир, хIаьта хIара гектара тIара ялх бIаь центнер совгIа а яьккха 11 эзар сом гаргга алапи нийцар.

Планаш тIехкхоачашъярах кхы тIа а ахча даларал совгIа ялат, доакъар. цхьан килограммах 38 кепиг мара ца доаккхаш шекар, кхы мел эшар лу. ХIаьта болх чакхбаьлча толашагIа бараштa туристически, салаIара цIеношка баха мах боацаш путевкаш тел. Соахка, масала, тха боахамера 40 гаргга саг доазол дехьарча мехкашка баха салоIаш хилар. Шоашта еча йоакхонга хьежжа къе а хьег наха.

Хадданза лех совхоза специалисташа, кхаш леладераша шекара свеклаш дукхагIе хьувкъае, болх эргабоаккхаш тоабе йиш кулийта торонаш.

Шекара свеклаш лелаеча эггара халагIа болх хьувкъам чуэцача хана бер ба. хIана аьлча, свеклаш хьадхкарал совгIа царех хIареяр лордех, лаьттах цIенъе еза. Уж чуэцаш ший комбайн я тха боахаме. Цхьабакъда, царех бизза пайда эца йиш йолаш дац, кхаш нийса доацандаь. Из бахьан долаш комбайно болх беча хана тIера лордаш тедарал совгIа цIъазза свеклаш а тед.

ХIензарча технологех болх беш хIара гектара тIара 500 центнерал дукхагIа шекара свеклаш чуяхь вIаштIехьдалац тха. Цудухьа, Кхачан программо дIадехкача тайпара, из культура кхееш индустриальни технологех пайда эца лерхI оаха дIахо йодача хана. Цхьабакъда лаьрхIар чакхдаьккхара де дезаш дукха да. Эггара хьалха дика нийсде деза тха дерригa а кхаш. Из гIулакх ца дича цхьатарра кIоарга дужаргдац лаьтта хьаьрдаш, гербицидаш. Кха нийса ца хилча, хIанз санна мара, лерттIа болх булургбац хьувкъам чуэцача комбайнашка а.

ХIанз, къаьнарча хьисапе болх беча хана, лелаэ шин гектарал дукхагIа свеклаш дIаэцац цхьан саго. Из бахьан долаш май бетта хьа а эцаш, ноябрь бетта балкара мукъаваланйташ юкъера лаьрхIача 500 гаргга гектарчик леладу совхое. Индустриальни технологех из культура лелайича, оасарах кхаш цIенагIа а долаш, хьувкъам чуэцара болх хьабе аттагIа а долаш цхьан сагага хийдда 4—5 гектар лелалургъяр.

Цу гIуланхага хьежжа юкъера лаьрхIача 190 саг мара эшаргвацар тхона хIанз тха боахаме дIаюача свекхашта доал де. Царна хьабе Iай а шорта болх корабоагIаргбар совхое.

ЛерттIа наькьега кхаш леладерашта новкъарло еш кхы цхьа хIама а да. Шекара свеклаш дика хьувкъаяра шера хIара гектара тIа 20 центнер минеральни удобренеш тасса еза. Цох дукхагIъяр лаьтта оахача хана а тоссаш. ХIаьта оахам беш юкъера лаьрхача 7 центнер мара йилла карагI а далац тхона. Удобренешца шийн хаинахьа Iалаш ца деддь. Масала, калийни, фосфорни удобренеш гурахьа ца тайсача пайдана яц. ХIана аьлча бIаьсти кхашка аькхача лаьттаца дIаэ кхоа а ца еш свеклай хьувкъам алсамбаккхаре цар новкъостал дац. ХIаьта тхона уж массе хана санна, лаьтта эйба аьхачул тIехагIа Iай мара хьа а кхьац.

Дукха ба тха боахаме шекара свеклаш кхеяра йоккха балха опыт Iоаь, хIара шера гектара тIара ялх бIаь совгIа центнер из культура чуяхьаш районе а республике а цIи хеза бола кхаш леладераш. Уж ба Эгласова Совхант, Исаева Хьава, Багалова Мелика, Арцуева Зулай, Цацаева Зайнап, дуккха кхыбараш.

З. МИЧУРАЕВА.
«Шалинский» совхоза шекара свеклаш кхеяча звено звеньевая.

Доазол дехьара

Совнаркома гIулакхий управляющи хиннача В. Д. Бонч-Бруевича шийн дагалувцамашка йоалаьй укх тайпара факт. 1918 шера Совнаркоме В. И. Ленина кхаьчад къоначча социалистически паччахьалкхен герб тIа йола сурт. Герб хиннан хIанз яр санна форма йолаш а эмблемаш йолаш а, бакъда юкъе латташ хиннад бетта чура даькха тур. «Идея йолаш я, — аьннад В. И. Ленина.—Амма тур сенна эш? Довнаш вайна эшац. Нахаца довнаш леладара политика вайна геттара хийра я». Къоаламашша дIадоадаьд цо тур.

Из эпизод дагайоха йогIаш я тахан Сийлахь-боккхача Октябра шIей дезлета деношка. Кховзткъех ялх шера хьабоагIа вай мохк социализма сийрдача наькъагIа, машарен социальни прогрессан наькъагIа. Советски Iаьдала эггара хьалхарча арахьарча политика актагара — Машара хьакъехьарча ленински декретагара дехз тахан арча деношка кхаччалца СССР ерригa арахьара политика, дунен халкъашта юкъера цун дерригa гIулакхаш ХХ бIаьшере эггара сийдолашегIа дола цхьа бакъдар: социализм — из машар! — чIоагIдеш хьайоагIа.

ХIанз социализм — хьалха санна — моастагIий океана юкъера гIайре яц. Коллективни низаш оарцагIа даькха, классови моастагIчоа духьала тIатеIа къовсам лоаттабеш хьахиннай Варшавски Договорен Экономически вIашагI гIо дара Советен вIашагIкхийтта йола шоай лоIамерча социалистически паччахьалкхений чIоагIа союз. Дуне дегIадоаладара социализма дунен системо еш йола влияни, цун вIашагIкхетара низ боккхагIа ме хул, цунна юкъе доагIа мехкаш чIоагIагIа кхотаденна ме хул, прогрессивни революционни долча дунен кхыча низащцара цун союз айхагIа ме хул йоккхагIа я.

ОКТЯБРА БАЙРАКХ— МАШАРА БАЙРАКХ

ХIанзарча хана керттера проблема — планетана тIаэтта ядерни катастрофа кхерам дIабаккхар. ТIема материальни кийчо еш империализма сихдаь леладу гIулакхаш соцадар «Герзаш дIадоахилга социализма идеал я». — белгалдаьккхад КПСС а Советски паччахьалкхе а вIашагIъеллачи В. И. Ленина. ХIаьта Советски Союзо ленински васеташта тешаме а. Йолаш тIема кхерам кIезигбара мел могар да а даьд деш а я. Вахар хIалакдеш Iоажал аьлаш дола герза хьадарен Iоадарен даькъе яь лелаяра чIоагIа духьала йола СССР 1946 шера а духьала хиннай ядерни герз хьадаран из леладаран.

ХIаьта советски машара инициативаш чIоагIа терхам тIабахийта юкъ Нью-Йорке хIанз шийн болх дIахьош йолча ООН Генеральни Ассамблее, дунен халкъашта юкъерча ерригача общественносто. Дувцар да, ядерни тIом, адамаллена цуьхьалера доккха зулам хилара тарра, харцахьа лархIар, ядерни герз латтачара меттахьа ца даккхар санна йолча лоархIамерча проблемех, космически аре а космосера лаьтта а тIом белга соцадара хьакъехьара договор оттадарех. Дувцар да де дезача гIуланхий комплекса новкъостала — тайна кхетар юкъерча боараме дола ядерни средствашc лоархIам боллаш кIезигъяргара, тактически дар санна юкъерча боараме кхеташ дар а, ядерни герз Европера цIендаь дIадаккхарга кхаччалца долча гIулакхий новкъосталца европейски континента тешшаме кхерамале Iалашъярах. Герзаш Iоаде ма доладе уж ца хиннача, хьа ца деш соцаде хIанз уж хьадеча, — ишта да советски арахьарча политика стратеги тактикон белгалдоаккхар.

Октябрьски революце дунен историена хоадам боллаш лостам беннаб. Советий мехка тIехьа социалистически дегIаахара а социалистически ориентаце а никъ хержаб кхыча мехкаша — Европен Азен, Латински Америкен Африкен. Советски Союз массе хана хила а хиннай я а а паргIато бахьан долаш къовсам лоаттаберий оагIонгахьа. Вай мехка цIерапа ювзаенна я империализма колониальни система дIаяккхара тIехьарча дерригача дунен болама чIоагIа низ белна йолча колониальни маьхкаштен халкъаштен шоай лоIаме хила боккъо ялара хьакъехьа ООН тIаийца декларацеш.

Дунен моллагIа район, дунен халкъашта юкъерча проблемай моллагIа комплекс хьаийцача массанахьа дика хоалуш я СССР арахьарча политика еш йола берхате воздействи. Сийлахьа-боккха Октябрь хьахиначa хана дехз ленински хьисапе гIулакхаш леладеш классовости интернационализми, демократизми гуманности, машар безара исторически оптимизма йолаш хьайоагIа из. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта цIаьнкха моттиг яц инийсхой, прогресса, машара гIулакха тIехьа КПСС а Советски паччахьалкхе а ца хулаш.

Машар безаш, лерхIар кхоачашде гIерташ лелаеча социализма арахьарча политикана диломатенех духьала латт кхыбола, геттара кхыча тайпара бола, планете ядерни катастрофана чукхоссара США-ни НАТО-ни лелабу никъ. США хIанзарча правительства дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка лелабеча наькъа геттара нийса, хоадам беш мах баьб КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Ю. В. Андропова Заявлене тIа «Нагахьа санна лоацца аьлча, из — машара цIенхаштта кхерам тIаоттабеш бола милитаристски никъ. Цун чулоацам — кхыча паччахьалкхенийн халкъийн хьашташ ца а лоархIаш Америка ВIашагIкхийттача Штаташта дунен тIа совле хургйола позици Iалашъяр». Духхьал милитаристски, экспансионистски гIулакхашта тIадердадаь да США тIема потенциал совйоккхаш хилар, натовски ядерни лармаш из ца хилча а тIаяи аьнна диза доллашехьа. Дукха ха йоацаш КIайча цIено ше провокаци а яь дIадоладаь антисоветски хабараш долча хьалашка машара хана вIалла ца хиннача тайпара, 1984 шера йола 280 миллиард доларал тIехйоалаш йола тIема бюджет чIоагIъйийта конгрессе оттаьяй.

Американски империализма эггара агрессивнегIен реакционнегIен долча гIозарий идеологи а политика а концентрированно хьахьокхаш йола рейгановски «крестовый поход» хIанзарча дунен тIа паргIато езаш, прогрессивни мел долча хIамана духьала хьожаь я. Белгалдаьккхача кхоачам ба, американски даннеех алхха тIеххьарча ялх шера Вашингтоно 38-зза герзашца нийтъяь акцеш шоай лоIамеча паччахьалкхенашта духьала дьха хилар, низ юкъе боахаш кхерам тIа а тувсаш. ХIаьта тахнарча ден фактаца цIаьнка а кхы цIаьнха а бакъду, низ, «Йоккха чхьонкар» хIанз Вашингтон дунен халкъашта юкъера гIуланхаш леладара ше мара йоаца «метод» санна лархIа гIерташ хилар. хIаьта еттилгех террори паччахьалкхен политика боараме кховчалъй. Цу хьинъехьа дувца дагIаций шийн лоIамеча Афганистана духьала США лоаттабеча «хьовбанза болча тIемах» е кхемнийн новкъостала Никарагуа законагIа йола правительство йохае гIерташ Вашингтон хилярах? ХIаьта тешам а боабаь Гренадина духьала США-с йолаь агресси — из дацийн боккъонца йола дунен халкъашта юкъера гангстеризм хьахьокхаш долаш хIама? Довладаьча масалаша хIаьта уж дукхагIа доаладе хала а дац, къаьгга хьахьокх фу мах болаш да паргIатон, демократе, гага боккъоний хьакъехьа Вашингтоно дувца даьсса хабараш.

Бакъда, империализм планета йоккхийча аренашта доал де йиш йолаш хинна ханаш дIаяхай, кхы юхайоагIерг а йоацаш, Дуне хIанз кхыча тайпара хинна дIаэттад, дунен аренера низаш хувцаденнад, хIаьта дIахо хувцалуш а латт машарен социализман низашкахьа совле а йолаш. Цунна дола тешал — дунен халкъашта юкъерча общественносто машар безаш йола советски арахьара политика тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа хьаллоацаш хилар, цунна дола тешал — дунен халкъашта юкъерча вахара лоархIаме фактор а хинна дIаэтта, цIаккха ца хиннача тайпара бола антивоенни антиракетни болам. Цунна дола тешал — тайп-тайпарча континенташ тIарча милитаристски авантюрашта духьала хьадда лоаттабу къовсам.

Советски Союзо лакха лоаттаю Ленински арахьарча политика байракх — машара, халкъий паргIатони шоай лоIаме хиларен байракх. Вай мехка дунен халкъашта юкъера позицеш цIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа я.

Ю. КОРНИЛОВ.
(ТАСС).

ЦIЕЙ ДЕЗДЕШ Я НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕ

Грозне хинна къахьегамхой демонстраци

КХОВЗТКЪЕ ялхазлагIа дезду советски наха болхлойн ахархойн пачхьалкхе хьахинна ди — Сийлахь-боккхача Октябра цIей. Царца цхьана из дезду ерригача вай планета. Дицлургдоацача 1917-ча шерагара хьа дукхагIа ха дIа ме йода дунен массе мийнтерча пролетарски демонстрацешна, кортамукъа дьаннача халкъий митингашка кхы а чIоагIагIа ен адамлеш керда зама дIайолаяхар дерригача дунента дIакхайкадеш «Аврора» яхача крейсера тIара техача йоккхий топаш.

Октябра хIара керда шу — из вай Даьхено коммунизмагахьа боаккха керда гIа ба. Укх шера Октябра цIей дезду советски наха парте XXVI съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш, СССР Кхачан программа кхоачашъяра чIоагIа хьинар айдаь къахьегача хана, тIабийроза цхьайтталагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча хана.

Доккхийча толамашца накъабаьккхаб Советски Iаьдала 66 шу дизара йиъ орден лелаеча Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Цар къахьегамах хьахиннар вайна гу промышленносто тIеккхоачашъиьча планови заданеех, юртарча къахьегамхоша кхедаьча доккхийча хьувцъамех, вай городашн юртацин хозъеш хьалдаьча нердачв гIирсех, советски сага вахара хьал тоадаларах, культурен Iилмен дегIаахарах.

Йоакха котало яьккхай 1983 шера нийс бетта хьайбай продукташ яхара в нийчъяра а лелаьча Ерригроссийски социалистически яхье Нохч-ГIалгIайчен хьайбаш леладераша. Из бахьан долаш республикана еннай РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-ен карара кера тела ЦIе байракх.

Хоа кийтъяь я тахан республика столица улицаш, майдаш, Октябрьски цIейна хетаяь демонстраци хургIолча массе сагIорахьара хьатIаух дукхха нах. ДIа мел хьежача гуш я цIе байракхаш, лозунгаш, транспаранташ.

Грозный. IуйрIийна 10 сахьат доал. Трибуна тIа боал Нохч-ГIалгIай АССР партийни советски кулгалхой, республика цIи хеза бола нах, культуран искусстван болхлой, городе баьхна хьаьший. Майда тIа ех Советски Союза Гимн. ДIадолалу октябрьски цIей.

Нийса тIа боахаш трибунана хьалхашка гIолла тIехбоал Грозненски гарнизона бIухой. Вай Даьхен доазонаш фийлалорадеш латтараш.

КIезига ха яьлча майдан тIа йоал байракхаш яхьаш боагIарий колонна. Пятилетна гвардейцашта, социалистическе яхье котало яьккхараштa, цар хьинареча къахьегама, дикача гIулакхий сий деш тийнна байракхаш йоахи цар бе.

Трибуна тIара дIайха моаршал хоатташ тIаац эгара чIоагIагIа вай сий деш бола нах — парте, революце, тIема, къахьегама ветеранаш.

Гучайоал цхьатарра формаш а ювхаш болча мехкарий фаттанчий колонна. Из йоагIа республика профтехобразоване удинчшай дешархошта хьалха. Оркестра оазаца гIа нийсбеш боагIа кхована мехкдаьттахой, гIишлонхой, химикаш, мехкдаьтта чакхдоахараш, машинашъераш, монтажникаш, слесараш хинна дIаоттаргбараш. Хургболча болхлой бе доахн къона тIехье партена, Даьхенна, даьй гIулакхашта мутIахьа хилар хьахьокхаш дола. дешаре, къахьегаме, спорте цар доаха толамаш гойташ дола лозунгаш, транспаранташ.

Трибуна хьалхашке сийрдайоаккхаш хоза кийчъяь йоагIа грозненски школьникий колонна. Дукха дика гIулакхаш кхоачадеш накъабаьхкаб уж таханарча цIейна. Школьникий производственни бригадашa юртарча къахьегамхошта гIо даьд аьхкийн гурахьен, тиша аьшкн кавьхати гулдаьд, тIема шерашка лер йоацаш байнача турпалий цIераш гучаьхай. Кхы дукха дика гIулакхаш карагIдийннад.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН столица къахьегамхой демонстраци хьаел Октябра хьалхарча социалистически яхье котбаьнарапа — Старопромысловски района къахьегамхоша. «ХIара дийнахьа дисциплина тIехдиеи хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа къахьегаш хьайоагIача района производственни коллективаша укх шера итт бетта план тIехкхоачашъйй керттерча техинко-экономически хьокхамашта: продукци маькала яккхара — 101,4, товарни продукци арахецара — 101,7, къахьегама овсарлен — 101,2 процент. ЛаьрхIачул дукхагIа арахийцад культурно-бытовой гIулакхаштен боахамеи эпаш дола товараш, шерьяьй цар ассортимент тоаьйй динал.

Района къахьегамхой толамашта юкъе доккха дакъа дихьад гIишлонхоша, транспортни организацей коллективаша.

Октябра цIейна дикача хьоаккхамаца накъа а яьхна тахахарча демонстраце хьалхарча мутIарашка йоагIа «Октябрьнефти» «Старогрознефти» НГДУ, «Союзавтоматстром» опытно-экспериментальни завода, «Оргтехника» Грозненски производствени объединене, «СевКавНИПИнефть» института, Старогрозненски Октябрьски УБР, кхычар коллективаш.

Трибуна юкхе гIолла шийса гIа боахаш боагIа района цIи хеза болча ветеранашкара къахьегама эстафета хьа а ийца из тешшаме тахан дIахо хьош бараш. Шоай декхар диза кхоачащдарах доккхал деш Октябра рапорт телаш ба тахан районера дукхе къахьегамхой. Царех ба «Старогрознефть» НГДУ вышкомонтажник А. И. Онешко, Старогрозненски Октябрьски бурув тохара балхий управленей бурувдеттараш Д. И. Мальсагов Н. И. Казарезовн, царех ба Даьхенца хьалхашкара шоай декхар кхоачаднрах йиза бокъо а йолаш демонстрантий колоннашта хьалха боагIа кхы дукха производственникаш, новатораш, къахьегама ударникаш.

Наха чуIе цIенош хьалдара даькъе а городерча районел хьалхаьлпий Старопромысловски район. Из иита а гуш да: массеки шу хьалха яьсса аренаш хиннача урагIа даха дагIа дуккхаза вIаштIардаь цIенош. Алхха укх шера хьалхарча итт бетта а 12 эзар квадратни метр долча цIеношка нах баха хайшаб районе.

ТIеххьарча шерашка районе дегIадоагIаш да халкъа боахама керда доакъош — приборостроене, швейни, кхачан, машинашъяра, транспорта. ХIаьта царех хIара дакъа шиЙ хьалхалаттараш, шоай хьаьналча къахьегамца, дикача гIулакхашца белгалбаьнна нах болаш да. Царех ба «Союзавтоматстром» Грозненски опытно-экспериментальни завода монтажница Л. В. Роева, «Электроприбор» яхача завода слесарь Э. М. Абубакаров, «Терек» яхача мебельно-дахчах хIамаш еча объединене столяр М. Х. Демильханов.

Района къахьегамхоша цхьана демонстрантий колоннашка гIа боахаш боагIа вай республике йоккхий промышленни объекташ, наха чуIе цIенош, кхыдола гIирсаш хьалдеча новкъостал деш болча вежарашка йолча Болгарера баьккараш.

Октябра цIей хьатIакхоачача депошка кхьачар цкьа дина кхаъ. Болгарски специалисташа айхха бувзам лоаттабеш йолча «Грозтрубопроводстрой» треста коллективо СССР Миннефтегазстроя подразделенешта юкъе нийс бетта лелаьча социалистически яхьe хьалхара моттиг яьккхай. Цо цIаьнха а хьахьокх социалистически содружества мехкашца цхьана леладеча гIулакхех доала бериет.

ЦIЕЧА байракхашца, лозунгашца, плакаташца трибунана хьалхашка кхоач Сийлахь-боккхача Октябра цIерагIа йолча района къахьегамхой колонна. Октябра сийна яьржа хиннача яхье дика толамаш дахарах дегаш гIоздаьнна болаш цIей деэдеш ба тахан района къахьегамхой. Дерригача технико-экономически хьокхамий итт бетта плани тIанийца декхарашн толаме кхоачашдаьд цар.

Трибуне латтараша моаршал хетташ, деза цIей даькъала дувцаш централыни майде гIолла чакхбоал Октябрьски районерча предприятешта, организацешта учрежденешта дезача денна сийна яьржача социалистически яхье хьалхара моттигаш а йоахаш котъьнлача «Промавтоматика» опытни завода, «Дружба» яхача картонажни фабрика, «Чечингтазстрой» спецСМУ-1, лесоторгови базе, сигнализацеи бувзамеи дистанце, электроремонтни участка, «СевКавНИПИнефть» института, технологически транспорта управлене, кхыча предприятей, организацей къахьегамхой колоннаш. Iалаьмате хоза кийчъенна знзашца, цIеча байракхилгашца, дахьача рапорташца кхоарзъяь я уж.

«Даькъала хилда Сийлахь-боккхача Октябра цIей!», «Дунена — Машар», «Даим яхийла, чIоагI а лойла партенеи халкъаи юкъера йохаргйоаца цхьоагIо!». ВIаштта кхозза «Ура!» аьле цу дешашта жоп а луш трибуна хьалхашка гIолла тIехбоал района промышленни предприятей, гIишлони транспортни организацей, бувзама, халкъа боахама кхыча доакъой къахьегамхой. Октябра цIейна шоаш кийчдаь совгIаташ гойташ дола рапорташ, цIе лозунгаш, плакаташ, транспаранташ дахьаш боагIа уж. ЦхьайтталагIча пятилетна хьалхарча кхаь шера плани тахахарча дезача денга кхачалехьа кхоачашъяьй районерча 1600 болхлочо, 80 бригадан цехен коллективаша.

ЦхьайтталагIча пятилетка задани хана хьалха кхоачашъяра тIехьа доаттабеча къовсаме дизза дакъа а доацаш хIанзлехьа кхаь шера план дийна тIеккхоачашъяь ба «Промавтоматика» ППО опытни заводера слесарий бригадир Малякин Федор Александрович, «Чечингобувьбыт» объединенера обувщица Мархиева Дугурхан, локомотивни депо машинист Дементьев Леонид Алексеевич, «Чечингтазстрой» треста СМУ-1 газосварщик Дорошенко Виктор Михайлович, машинаькъа дистанце бригадир Байсултанова Радимхан Абасовна, кхы дукха бараш а.

«Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти!» трибунера хьахозача цу дешашта «Ура! Ура!» яхача дешашца жоп а телаш трибуна хьалхашка гIолла чакхбоал Нохч-ГIалгIай химически завода, машинаькъа Грозненски локомотивни вагонни депой, машинаькъа кхыча учреждeней, болхлой, районерча гIишлон организацей гIишлонхой, медицински, бытовой учреждений болхлой, Iилманхой, транспортникаш, кхыбараш.

IАЛАЬМАТЕ чIоагIа дегаш гIоздаьнна болаш цIе байракхаш яхьаш Централыни майде кхоач г. Грозне В. И. Ленина цIи лелаеча района къахьегамхой колонна.

Шоаш даьха къахьегама толамаш, Сийлахь-боккхача Октябра цIейна кийчдаь совгIаташ гойташ рапорташ дахь района къахьегамхоша. ЦхьайтталагIа пятилетна йолаелча дена таханарча дезача денга кхачалехьа цар пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 9,5 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци. ХIара шера дIалаьрхIача къахьегама овсарле 3,1 процент лакхъеннай. Таханара цIей дездеча хана доккхал де йийш йолаш ба района къахьегамхой. Ер пятилетка йолаелча дена товарнии нормативно-цIенен продукци арахецара, товарни продукци маькала яккхара даькъе цхьаннха предприяти тIехьаюсаш йоацаш хьаснай Ленински район. Еррига укхаза арахецача продукцех 45 процент яр пачхьалкхен дикала Знак йолаш я.

«Даькъала хилда Сийлахь-боккха Октябра!», «Сийле хийла социалистически яхье хьалхалаттарий!» яхача дег тIара доагIача дIайхача дешаща безаме тIаац трибуне латтараша вай республикерча машинаш еча предприятешта юкъе эттара къаьнагIа а йоккхагIа а йолча. Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода болхлой, инженерно-технически боахлой, гIулакхера нах. ЦIе байракхаш, партеи правительствaн кулгалхой портреташ, плакаташ, лозунгаш, транспаранташ дахьаш боагIача цар колонна хоза кийчъенна я. Даьха къахьегама толамаш гойташ рапорташ дахь цар. социалистически яхье хьалха латташ бараш боккхйт. Завода кузнечно-прессови цеха коллектив яр коммунистически хьисале къахьегара болча болама 25 шу дузача юбилейна сийленца накъаьхара социалистически яхь дIайолаяьр.

Трибуне латтараша деза цIей даькъала а дувцаш, бIуьбенна гIа боахаш трибуна хьалхашка гIолла чакхбоал Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода, «Чечингтрикотажбыт» объединене, Грозненски телеграфа, цIагIа къахьегара йолча комбината, Грозненски авиапредприяте, геофизика треста, № 2 йолча гIишлон материалий комбината, художественни промыслаи объедипене, «Чечингплодоовощхоз» ПМК-1, кхыча предприятей, организацей къахьегамхой. «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдиен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа яьркача социалистически яхье хьалхалаттарех ба уж. Цудухьа дегаш гIоздаьнна, мейбаьгIа боагIаш, иллеш доахаш, ашараш лекхаш, тайп-тайпарча кьамий халхараш деш боагIача цар колоннаш дика кийчъенна я.

Октябра цIейна Iалаьмате дика совгIаташ кийчдаь цу дезача денна сийленца накъабаьхна бола болхлой дукха ба районе. Царех ба хIалалехьа пятилетка задани кхоачаш а яь, тIайоагIача пятилетка чотагIа къахьегаш бола «Чечингтрикотажбыт» объединенера Шаповалова Лидия Карповна, Оздоева Хьажигурда Хади, трамвайно-троллейбусни объединенера Дюжев Валерий Иванович, Сергичева Лариса Ивановна, Таймисханова Мая Хамидовна, «Чечингшвейбыт» яхача объединене «Светлана» яхача ателье мастер Закриева Линда Хажаевна. укх пятилетка тIеххьарча шера чотагIа къахьегаш бола «Красный молот» заводера электросварщица Умалатова Сажи Зайндиновна, «Автоспецоборудование» яхача заводерча комсомольско-нагирхой бригада бригадир Гечебаев Юрий, «Чечингшвейбыт» объединенера болхло Усик Ольга Степановна, пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене водитель Арсамаков ГIаьле Махьмад-Мерза, кхыбараш.

Коммунистически партеи Советски правительствaн чурчен арахьарчеи политиканa дюано мутIахьа хилара дола дукха тешалаш дахьаш баьхнабар лакхерчен юкъерча лаьрхIачен дешара заведеней, культура, унахцIенон учреждений, Iилма-тохкама институтий, кхыча организацей студенташ, Iилманхой, болхлой.

СИЙЛАХЬ-боккхача Октябрьски Социалистически революце 66 шу дизара деза цIей трибуне латтараша даькъала а дувцаш централыни майде коач Заводской района къахьегамхой. ЦIеча байракхашца, знзашца, плакаташца, лозунгашца ега я цар колонна. Берригача Советски наха санна чIоагIа дегаш гIоздаьнна дезду цар Октябра цIей. Дина совгIаташ кийчдаь накъабаьхкаб уж таханарча дезача денна. Духхьал нийс бетта района промышленноста болхлоша пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа Даьхенна еннай 352 эзар сома маьха нормативно-цIена продукци, халкъа эша товараш арахецара пачхьалкхен план 104,6 процент кхоачаш а еш, соахьа укх хана арахецаш хиннача 4,6 процент дукхагIа арахийцад уж товараш укх шера. ДукхагIа хиннай пачхьалкхен дикала Знак йолаш продукци арахецаш йола предприятеш. Духхьал укх шера «Нефтехимзапчасть» яхача заводе арахецача шин тайпарча продукцена пачхьалкхен дикала Знак еннай.

«Сийле хийла социалистически яхье хьалхалаттарий!» яхача дешашца моаршал а хеттаа трибуна хьалхашка кхоач районерча предприятешта, организацешта юкъе яьржача яхье хьалха латташ йолча Нохч-ГIалгIай гIишлой управлене гIишлонхой колонна. Шоай кизаца а генподрядагIа а гIишлон балхаш дара пачхьалкхен план хаддаза тIехкхачаш а еш хьабоагIаш болча цар чIоагIа дегаш айденна дезду Октябра цIей.

Иштта дика кийчъенна колоннаш а йолаш трибуна хьалхашка гIолла чакхбоал № 7 йолча треста Грозненски монтажни гIишлон управлене, СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода, «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте, производственно-товарни контора, ГрозНИИ, ЧИУС-а аьшкабетонни конструкцей завода, Биохимически завода къахьегамхой.

Коммунистически хьисапе къахьегара бола болам дIаболабаьрий сий дола традицеш дIахо а хьош районерча, республикерча къахьегамхоша чIоагIа лоракIаш сийдеш бе мехкадьтта чакхдоахараш. Социалистически Къахьегама Турпал воа Н. И. Ведерников, технолог М. М. Кимаев, гIишлонхо, Социалистически Къахьегама Турпал Ш. М. Хаджиев, РСФСР-а, Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни гIишлонхо А.-Г. Цечоев, бригадир П. М. Черепнин, хьехархо Н. П. Круглова, кхы дукха бараш а. Уж шоаш а цар коллективаш а башха-дика совгIат кийчдаь пакъабаьхкар Октябра дезача денна.

БАЙРАКХАШЦА транспаранташца, знзашца еррига майда сийрдайоаккхаш хозъяь йоагIа Грозненски района къахьегамхой колонна. Шера гIа а боаккхаш эгара хьалхабоагIараштa юкъе ба «Атагинский», «Кулаpинский», «Юбилейный», «Грозненский молочный», «Заря», «Тепличный» совхозий болхлаш. Из сийле цар яьккхай ялат, баьцадаараш, хьайбай продукташ йоахачен пачхьалкхенга йохкачен района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье доккхий хIамаш карагIдувлаи къахьегарах, шоай планаш тIанйца декхараш хана хьалха кхоачащдарах.

Къаьстта доккхий толамаш доахаш къахьег цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера «Атагинский», «Кулаpинский» совхозий къахьегамхоша. Сийлахь-боккхача Октябра цIей цар дезду шн бутт хьалха пачхьалкхенга карарча шера шура йохнара планаш кхоачаш а яь. Шоашта карагIдаьннача дог айдаь белаш, иллеш доахаш халхараш деш, шоаш даьха къахьегама толамаш гойташ боагIа уж планаш кхоачашъеча хьинар Iа кхоадеш къахьийга Арсемиков Iаддала, Сосламбенов Хьамзата, Абдулазиев Султана, Кадырова Яхас кулгалдеча шурий фермай коллективашкара болхлой.

Мехка Кхачан программа кхоачашъеча шоай ма хулла доккхагIа дакъа юкъедахьа гIерташ къахьийгад вокх совхозий болхлоша а. План дикка тIехкхоачаш а еш укх шера итт бетта 627 тонн шура соахкарчуя дукхагIа еккай пачхьалкхенга «Грозненский молочный» совхоза фермай коллективаша. Цар санна карарча шера беркате къахьег «Юбилейный» совхоза хьайбаш леладераша а.

Уж толамаш доахача белгалбаьннаб доярнаш Тазбиева Хазимат, Хасарова Раиса, Алимерзоева Майзан, Абакарова Нурдя, Исаева Люба, Хожбахмадова Заннят, Уциева Мизан, механизатораш Джамулаев ВахIид, Виташев Руслан, кхыбараш. Доккха цIей долча дийнахьа Даьхено баркал оал царна а кхы дукхача болхлошта а.

Юрта боахама хьалалаща цхьана майда тIа боал Грозненски района болхлой митингаш.

Йиъ орден лелаеш йолча республика столице Грозне хиннача къахьегамхой демонстраце къаьгта хьахьекхар хьамсарча Коммунистически партенеи Советски халкъаи юкъера йохаргйоаца цхьоагIо, КПСС планаш кхоачашъяра къахьегамхоша дерригa шоай хьинар тIадерзадаьлга, Сийлахь-боккхача Октябра идеалашта, В. И. Ленина весеташта советски нах мутIахьа болга.

Демонстраци чакхъяьлча театрашка, культура дворецашка, паркашка сакъердаш хилар къахьегамхой.

Репортаж ярий:
С. КОТИЕВ,
Б. КОСТОЕВ,
С. АУШЕВ.

СУРТАШ. ТIА: 7 ноябре Грозне хиннача къахьегамхой демонстраци колоннаш.

З. БАТЧАЕВА суртащ.

Республика районашка

НАЗРАНЬ

Сийлахь-боккхача Октябра цIей хьатIакхачарга сатуйсаш хинна наьсархой. района юрташка баха нах дегаш гIоздаьнна гулбелар из цIей дезде. Митинге гулбеннарий бе шерщаш яр цIе байракхаш, лозунгаш, транспаранташ, лакха ай а даь гуш дар Коммунистически партен Советски правительствaн кулгалхой портреташ.

Дикача къахьегама толамашца накъабаьккхаб наьсархой сийрдача цIейна, цуй сийна шерра социалистически яхь а йоржаль болх беш хилар района къахьегамхоща.

Цейна хетаяь митинг хьа а еллаш къамаьл дир КПСС Назрановски РК хьалхарча секретара А. А. Мякиева. Дезача цIейца берригa къахьегамхой даькъала а бувцаш, цо къаьгта хьагойтар революци хиннчул тIехьагIа нохчийи гIалгIайн къамий яьнна бокъо, уж масcе а оагIорахьара дегIаахар. Иштта цо дийцар Назрановски района къахьегамхоша укх шера итт бетта даьхача толамех.

Района къахьегамхой демонстраци хьаел байракхаш яхьаш боагIарий колонна, царна тIехьа ба парте а къахьегама а ветеранаш, пионерий колонна.

Къахьегамхой коллективий колоннашта хьалха я къахьегама толамашца белгалъяьнна, укх шера итт беттa социалистически яхье котъьнна ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода коллектив.

Иштта демонстраце даккъа лаьцар трикотажницаша, юрта боахама болхлоша, кооператораша, лораша, дешархоша.

АЧХОЙ-МАРТАН

Хоза кийчъяь я райцентра керттера майда. Укхаза цIей дездé гулбеннаб района къахьегамхой. Октябра цIейна хетаяь митинг хьаел Ачхой-Мартановски райисполкома председатела заместитела Х. У. Цикаева. Цул тIехьагIа къамаьла ду КПСС райкома хьалхарча секретара З. А. Яндиевас.

Района къахьегамхой укх шерерча толамех дувц цо. Уж доккхий да. Сийлахь-боккхача Октябра цIейна дикача хьокхамашца накъабахара республике яьрка хиннача яхье хьинаре дакъа лоацаш, дугах, тха, фуаш пачхьалкхенга дохкара шера план итт бетта кхоачашйир районо. Шура дIаялара план а яь йоалаш латт. Из толам баккхарах яхье хьаяьлара моттиг а луш, республикански газеташ тIа чIоагIдаьча сийлен Уага тIа яьккхар район. Иштта сий дир укх шера хьайбай боахаме геттара дика хьокхамаш гойташ хьайоагIача «Самашкинский» совхоза коллектива а. Берригача къахьегамхой цIей даькъала а дийца, дIахо йодача хана кхы а овсарагIа болх бе, унахцIена, ирази бернати долаш вахар цар хилар лоаш лоаца баьккхар З. А. Яндиевас.

Митинг чакхъяьлча сакъердаш хилар района къахьегамхой.

МАЛГОБЕК

Октябра цIейна хетаяь районерча къахьегамхой демонстраци хилар укхаза. Хьалхарча кхоане боагIа байракхаш яхьараш, царна тIехьа ба революце, тIема, къахьегама ветеранаш. ТIаккха трибунана хьалхашка гIолла чакхбоал кхотабенна боагIа даьй сийлен гIулакхаш дIахьдахьа дедаш бола нагирхой, школай дешархой.

Октябрьски цIейя сийна яьржача социалистически яхье котало яккхарех цаI я Вознесенски газ чакхйоала завод. Укх шера цхьайтта бетта йода производственни задани 10 бетта кхоачашъяьй заводa хьинар долча коллективо. Предприяте колонна хьалха боагIа завода партбюро секретарь Лечаев Салман, компрессорни станце слесарий бригада бригадир Попов Петр, предприяте дикагIбола болхлой Мерешков Мухьмад, Ельков Иван, кхыбараш.

Трибуна тIара Октябрьски цIейца даькъал бувц Малгобенски бурув тохарий управлене болхлой. Цар хана хьалха 10 бетта кхоачашъяьй шера йола программен социалистически декхараш. Къаьстта дика къахьегама совгIат кийчдир Октябра цIейна № 944 йолча скважина болхлоша. Укхаза дукха ха йоацаш йоккха мехкадаьтта кIеж техай.

Хьалха йоагIача колоннашта юкъе я Октябра цIейна хьалхарча яхье дика накъахийгачарех йола «Госкомсельхозтехника», «Сельхозхимие», «Луч» совхоза коллетиваш.

КПСС Централыни Комитета чурча а арахьарча а политикана мутIахьа болаш, партеи правительствaн хьалхашка уттаду декхараш толаме кхоачашде районера къахьегамхой кийча болга хьахьокхаш чакхъяьлар демонстраци.

ШАЬЛА

Шаьла В. И. Ленина памятник латта майда. Трибуна шинна оагIорахьа гуш да вай партен правительствaн кулгалхой портреташ, союзни республикий байракхаш.

Трибуна тIа хьалтIабоал КПСС Шалински райкома бюро членаш, района толашагIа бола болхлой. ДIайолалу Сийлахь-боккхача Октябра 66 шу дизара хетаяь демонстраци.

Эгара хьалха майдан тIа боал Ерригсоюзни, Ерригроссийски, республикански яхьашка котало яккхарах тийнна ЦIе байракхаш яхьаш боагIараш, царна тIехьа йоагIа парте, тIема, къахьегама ветераний, ПТУ, школай дешархой, промышленни предприятейн совхозийн къахьегамхой колоннаш.

Промышленни предприятешта юкъе хьалха я итт бетта план 4480 тонн йолаш, 5981 тонн шекар даьккха Аргунерча шекар доаккхача завода коллектив.

Геттара дика болх бу укх шера «Курчалоевский» совхоза къахьегамхоша. Цхьа бутт дIабахийтабац цар пачхьалкхенна юртбоахама продукци дIаллара планаш тIехкхоачаш да еш.

Трибуна хьалхашка гIолла тIехбуьла къахьегамхой цIей даькъала дувца КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара Н. И. Айдинова, района кхыча кулгалхоша.

ОРДЖОНИКИДЗЕВСКАЯ

ЦIеча байракхаша, транспаранташа, лозунгаша, знзаша, партеи Советски правительствaн кулгалхой портреташа хозъяь я Орджоникидзевская яха станица. Вай ирае къахкелла деза цIей деаде станица центре. В. И. Ленина памятник латтача, дукха нах гуллу.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 66 шу дизара хетаяь митинг хьайийллар Сунженски райисполкома председатела Хаперский Виктор Петровича. Доклад е дош лу парте райкома хьалхарча секретара Б. К. Чагаева.

Вай сийрдача кхоаненга дуьгача парте решенеш кхоачашъе шоаш кийча болга, кхы а дикагIа къахьегаргдолга хойтий митинге къамаьлаш дир ЦIеча Эсвара цIерагIча колхоза председатели Л. П. Ясинецкас, «Сунжанефть» НГДУ оператора А. В. Беспортевас. Митинг чакхъяьлначул тIехьагIа хилар района къахьегамхой демонстраци.

• • •

Октябра цIейна хетаяь демонстрацеш чакхъяьлар республика кхыча районашка а.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи денашка

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-65-07; белхтохкана секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехьаш — 2-65-84; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-65-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-65-84; корректорская — 2-89-88.

СФ05411. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5324.